

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Витрати банку: суть, склад та необхідність їх оптимізації за матеріалами ПАТ
АБ «Південний»

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і найменування

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

КВРФБС 021187.01.15.00

Виконав студент IV курсу, група ФБС-21-1
Шифр

Підпис

Богдан ЩЕПНЕВИЧ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник д-р. екон. наук, професор
Науковий ступінь, учене звання

Підпис

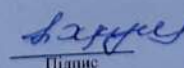
Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

Підпис

Олександр ПРАДИМСЬКИЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та фондового ринку
Назва

Підпис

Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

11.06 2025
Дата

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *Ніла Хрущ*

10 02 2025

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Щесневича Богдана Дмитровича

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи: Витрати банку: суть, склад та необхідність їх оптимізації за матеріалами ПАТ АБ «Південний»

Керівник роботи Хрущ Ніла Анатоліївна, доктор економічних наук, професор

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 07.02.2025 № 23 (додаток № 5)

2 Строк подання студентом роботи на кафедру до 07.06.2025

3 Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти; спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання); періодичні видання за темою дослідження; фінансова звітність ПАТ АБ «Південний»

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

- 1 Теоретико-організаційні засади формування витрат банку
- 2 Аналітико-практичні аспекти формування витрат банку

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

1. Визначення поняття «витрати банку» різними авторами
2. Класифікація витрат банку
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності, що містять вимоги щодо розкриття інформації про операційні витрати
4. Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку банківської системи України у 2022-2024 роках
5. Динаміка складових витрат банківської системи України у 2022-2024 роках
6. Динаміка ключових показників діяльності ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках
7. Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках
8. Динаміка складових витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках
9. Динаміка загальної оцінки рівня витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках
10. Підходи та методи щодо вдосконалення формування витрат банку

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 10 лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

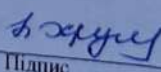
Назва розділів (етапів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 10.04.2025	виконано
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 25.04.2025	виконано
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 25.05.2025	виконано
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 01.06.2025	виконано
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	до 14.06.2025	виконано
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 18.06.2025	

Студент

Підпис

Богдан ЩЕШНЕВИЧ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Студент Щесневич Богдан Дмитрович, IV курс, ФБС-21-1

Прізвище, ім'я, по батькові, курс, група

Керівник Хрущ Ніла Анатоліївна, д-р. екон. наук, професор

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання

Тема роботи Витрати банку: суть, склад та необхідність їх оптимізації за матеріалами ПАТ АБ «Південний»

Ключові слова: витрати, вартість фондування, банківські ресурси, оптимізація витрат, аутсорсинг

Мета роботи поглиблення теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування витрат банку

Предмет дослідження теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо процесу формування витрат банку

Об'єкт дослідження процес формування витрат банку

За результатами дослідження сформульовані такі висновки Сучасні погляди науковців на категорію витрат доволі різноманітні. Витрати у банківській сфері зазвичай розглядаються як ключовий елемент у процесі формування собівартості та вартості банківських продуктів і послуг. Прибуток банку обчислюється як різниця між його загальними доходами та витратами, що підкреслює важливість аналізу та вивчення структури банківських витрат, і відповідно з цього постає потреба оптимізації витрат, адже чим вони менші, тим більший прибуток банку. Класифікація є одним із важливих наукових методів, який використовується для вивчення явищ, понять чи об'єктів шляхом їх поділу на категорії, групи або типи за спільними характеристиками та притаманними їм властивостями, з урахуванням взаємозв'язків між ними. До основних питань правового регулювання банківської діяльності та здійснення банківських операцій відноситься і процес формування витрат, адже здійснення зазначених операцій спричиняє спочатку певні витрати, що у майбутньому генеруватимуть доходи банківської установи. НБУ визначає вимоги та накладає обмеження на діяльність банків шляхом ухвалення нормативно-правових актів, які охоплюють усі аспекти банківського регулювання. ПАТ АБ «Південний» уже три десятиліття є одним із провідних гравців фінансового ринку України, стабільно виступаючи надійним партнером для корпоративного, середнього бізнесу та приватних осіб. НБУ шостий рік поспіль включає ПАТ АБ «Південний» до переліку системно важливих банків країни. Досліджені кількісні та якісні показники діяльності банку у 2022-2024 роках, стан його активів, зобов'язань та капіталу свідчить про його нормальний фінансовий стан. Банк демонструє тенденції зростання та прибутковості.

Визначені такі перспективи (шляхи) розвитку Найбільшу частку у витратах банку у 2023-2024 роках складають адміністративні та інші операційні витрати. Відповідно до проведених в роботі досліджень та узагальнень запропоновано пріоритетні напрямки оптимізації та мінімізації витрат банків, сформовані пропозиції щодо напрямів вдосконалення процесу формування витрат банків України, загалом, та ПАТ АБ «Південний», зокрема.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складає 58 сторінок, що містять 22 таблиці та 10 рисунків. Список використаних джерел нараховує 40 найменувань.

Дата виконання кваліфікаційної роботи 06.06.2025 р.

Дата захисту кваліфікаційної роботи з 19.06.2025 р.

Студент

Б.Д.Щесневич

Ініціали, прізвище, підпис

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретико-організаційні засади формування витрат банку	7
1.1 Економічна сутність та склад витрат банку	7
1.2 Особливості формування та законодавче регулювання витрат банку	15
2 Аналітико-практичні аспекти формування витрат банку	23
2.1 Аналіз сучасного процесу формування витрат банків України та фінансово-господарської діяльності ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 рр.	23
2.2 Напрями оптимізації витрат банків на основі аналізу особливостей діяльності ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 рр.	40
Висновки	52
Список використаних джерел	54
Додатки	59

Вступ

Сучасні українські банки, стикаючись із викликами як глобального, так і внутрішнього економічного характеру в умовах зростання витрат, змушені посилювати ефективність своєї фінансово-господарської діяльності. Економічна стабільність держави значною мірою залежить від надійності банківського сектора, тому питання зміцнення стійкості банків набуває особливої ваги. Одним із ключових чинників, що визначає стабільність комерційної банківської установи, є здатність ефективно оптимізувати свої витрати. В умовах впливу викликів та загроз воєнного стану актуалізується завдання мінімізації небанківських витрат та ефективної оптимізації витрат безпосередньо пов'язаних із здійсненням банківських операцій. Отже, детальний аналіз витрат банків стає критично важливим і потребує всебічного дослідження.

Аналіз банківських витрат був предметом наукових досліджень багатьох знаних українських і зарубіжних науковців, серед яких варто згадати М. Алексеєнка, І. Боярко, А. Герасимовича, Д. Гладких, Д. Дила, Л. Жердецьку, Т. Косову, Л. Кіндрацьку, О. Лисянську, І. Парасій-Вергуненко, Л. Примостку, Л. Снігурську, Т. Коха, Е. Ріда, А. Шеремета та інших. Вивчення наукової літератури свідчить про те, що, незважаючи на наявність певних напрацювань, тема витрат українських банків досі не отримала достатньо глибокого та комплексного опрацювання. Це зумовлює потребу у всебічному аналізі обсягів, структурних характеристик та ефективності витрат, а також у визначенні основних чинників, які впливають на їх формування.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування витрат банку.

Відповідно меті дослідження були поставлені такі завдання:

– узагальнити теоретичні положення щодо сутності поняття «витрати банку», охарактеризувати складові та види витрат банку;

- дослідити теоретико-організаційні та нормативно-правові основи процесу формування витрат банку та регулювання їх з боку НБУ;
- здійснити аналіз сучасного процесу формування витрат банків України та фінансово-господарської діяльності ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 рр.;
- окреслити основні напрямки вдосконалення формування та оптимізації витрат банків.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес формування витрат банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо процесу формування витрат банку.

У ході дослідження було застосовано як загальнонаукові, так і спеціалізовані методи. Зокрема, методи абстрактного мислення, декомпозиції та якісного аналізу використовувалися для глибокого осмислення поняття «банківські витрати». Для оцінки поточного стану процесу формування витрат вітчизняних банків були задіяні статистичний і порівняльний аналіз, методи узагальнення та синтезу. Метод статистичних зіставлень дав змогу проаналізувати структуру та стан активів, пасивів, доходів і витрат ПАТ АБ «Південний». Для візуалізації розрахованих фінансово-економічних показників діяльності українських банків, а також для наочного представлення результатів дослідження застосовувалися графічні та табличні засоби.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, дані наглядової статистики НБУ, монографічні дослідження, наукові публікації вчених стосовно засад формування витрат банків, інформаційні ресурси мережі Інтернет, фінансова звітність ПАТ АБ «Південний».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 58 сторінок. Робота містить 22 таблиці, 10 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 40 найменувань.

1 Теоретико-організаційні засади формування витрат банку

1.1 Економічна сутність та склад витрат банку

Господарська діяльність банку являє собою укладання банківських угод з клієнтами на предмет наданням їх різноманітних банківських послуг та здійснення банківських операцій. Оскільки, власний капітал банку становить традиційно близько десятої частини його ресурсів, то механізми залучення коштів у посередницьку діяльність банку є основою його функціонування. Клієнти доручають банкам тимчасово розпоряджатись своїми заощадженнями або проводити від їх імені інвестиційні вкладення, або ж банки заохочують юридичних та фізичних осіб ставати їх клієнтами для розрахунково-касового обслуговування, надаючи їм у володіння сучасні платіжні інструменти та цифрові засоби проведення платежів – і все це вимагає від банку формування та здійснення значних витрат, котрі в майбутньому генеруватимуть доходи та чистий прибуток як результат діяльності.

Витрати у банківській сфері зазвичай розглядаються як ключовий елемент у процесі формування собівартості та вартості банківських продуктів і послуг. Прибуток банку обчислюється як різниця між його загальними доходами та витратами, що підкреслює важливість аналізу та вивчення структури банківських витрат, і відповідно з цього постає потреба оптимізації витрат, адже чим вони менші, тим більший прибуток банку.

Загалом, поняття витрат має глибоке історичне коріння і тісно пов'язане з розвитком господарської діяльності людства. Так, у Давньому Єгипті ще близько 2500 року до н.е. вели щоденну документацію витрат, а вже з XV століття до н.е. існували облікові книги та звіти про державні доходи і видатки. У Вавилоні (2200–2150 pp. до н.е.) було започатковано планування й контроль витрат на працю, що супроводжувалося фіксацією спожитої сировини,

затраченого робочого часу (в людино-днях) і обсягів виробленої продукції. У Стародавній Греції (III ст. до н.е.) сформувалися основи фінансової звітності, подібної до сучасної, де відображалися доходи і витрати за різними напрямками діяльності, а також здійснювалося нормування витрат [36].

У законодавчій базі України щодо ведення обліку бачимо таке визначення: «витрати – це зменшення економічної вигоди у звітному періоді, у формі вибуття або використанні активів чи збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу за винятком розподілу капіталу між учасниками (акціонерами) чи його вилучення» [27]. Сучасні погляди вчених на категорію витрат різняться, тому узагальнення існуючих підходів до визначення даного поняття, згруповане у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «витрати банку» різними авторами

Автор	Визначення
Законодавчо-нормативна база	
Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)	«Витрати – це зменшення економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілом між учасниками акціонерного капіталу» [18]
Податковий Кодекс України	Ввитрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення)» [22]
Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України	«Витрати – зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам» [32]
Зарубіжна наукова література	
Бо Е., Хусейн Т., Хілл Дж., Ніксон Д.	«Банківські витрати – це витрачання коштів на здійснення різних операцій банку та забезпечення його функціонування» [37]

Кінець таблиці 1.1

1	2
Хансен Д. Р., Мовен М. М.	«Витрати банку використовуються для отримання доходу, і можна сказати, що вони закінчуються, у кожному періоді витрати вираховуються з доходів з метою визначення прибутку періоду. Збиток – це витрати, які закінчуються, не приносячи жодної вигоди або доходу» [38]
Маклі М., Радіо А., Томас Р.	«Вартість фінансування для банку - це ціна, яку він повинен заплатити, щоб замінити свої зобов'язання» [39]
Вітчизняна наукова література	
Мочерний С. В.	«Витрати банку – це економічна категорія, яка відображає грошово-матеріальні ресурси, що використовуються у процесі формування, впровадження та реалізації банком своїх продуктів і послуг, а також всі інші додаткові ресурси на їх обслуговування та підтримку» [4]
Камінська М.Б.	«Витрати банку – це загальна сума грошових коштів, що витрачаються банком у процесі здійснення діяльності щодо залучення коштів та інших видів діяльності» [5]
Костюк В. А., Дятленко В. Є.	«З точки зору бухгалтерського обліку визначені банком витрати від здійснення банківських операцій, з метою їх відображення у фінансовій звітності, слід розглядати як витрати, понесені в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності банку » [8]
Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б.	«Витрати банку – це зменшення суми фінансової вигоди банку протягом звітного періоду (календарного року), які призводять до зменшення суми доходу банку та власного капіталу» [12]

Джерело: складено на основі [4, 5, 8, 12, 18, 22, 32, 37, 38, 39]

Отже, в загальному, враховуючи усю специфіку банківської посередницької та інвестиційної діяльності можемо охарактеризувати витрати банку як загальну сума грошових коштів, котрі витрачаються банком у процесі ведення його діяльності щодо залучення коштів та розміщення їх у активи.

Варто зазначити, термін «cost» – англ. вартість, витрати – набуває більш точнішого значення, якщо він супроводжується прикметниковим означенням: споживчі витрати, виробничі витрати, витрати на фондування тощо. Наприклад, для банку найбільш актуальним будуть останні, тобто витрати на фондування –

англ. bank cost of funds – ті витрати, які банки несуть, щоб залучити кошти для ведення своїх активних операцій.

Безконтрольне зростання витрат банку, яке не спричиняє та не супроводжується аналогічним збільшенням відповідних доходів, може серйозно зашкодити фінансовій стабільності навіть великого та авторитетного комерційного банку.

Як і доходи, витрати комерційного банку в контексті посередницької природи його функціонування можна поділити на дві основні групи – процентні та непроцентні, що обумовлено розподілом пасивних операцій за критерієм специфіки формування плати за фондування (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Класифікація витрат банку (узагальнено на основі [5, 9, 11,12])

Традиційно, процентні витрати банку складають найбільшу частку усіх банківських витрат, адже є платою за залучення в оборот банку коштів його клієнтів. Причиною виникнення витрат банку в даній частині є депозитна діяльність банку, а факторами впливу на розмір витрат виступає ступінь потреби банку у фондах та розширенні клієнтської бази, що проявляється у процентній політиці, ставках по депозитах та маркетингових інструментах залучення і утримання клієнтів. Окрім депозитної, є ще діяльність з емісії власних боргових зобов'язань, тобто цінних паперів що можуть обертатись на ринку, а також сплата відсотків за міжбанківськими кредитами. Тут також причиною виникнення витрат буде ступінь потреби банку у фондах, які він не зміг залучити від клієнтів, і був змушений звернутись на міжбанківський чи фондовий ринок.

Ще одним важливим з точки зору оптимізації витрат банку критерієм їх класифікації є вид діяльності відповідно до НПСБО 1 (рисунок 1.2).

Рисунок 1.2 – Класифікація витрат залежно від видів діяльності банку(узагальнено на основі [12, 23, 27])

Варто зауважити, що така складова як «торговий результат», котра включає «результат від переоцінки, результат від операцій з купівлі-продажу, результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями» може набувати як позитивного так і негативного значення. В контексті нашого дослідження до витрат буде належати від'ємний торговий результат, а саме: «збитки від торговельних операцій – це негативний результат від операцій з купівлі-продажу та переоцінки різних фінансових інструментів. До них, зокрема, відносяться збитки від реалізації цінних паперів з торгового портфеля та негативні курсові різниці від їх переоцінки до справедливої вартості; збитки від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами та негативні курсові різниці від переоцінки валютних статей балансу» [10].

Класифікація є одним із важливих наукових методів, який використовується для вивчення явищ, понять чи об'єктів шляхом їх поділу на категорії, групи або типи за спільними характеристиками та притаманними їм властивостями, з урахуванням взаємозв'язків між ними. Чим більше класифікаційних критеріїв залучено, тим повніше і точніше можна досягнути сутність досліджуваного об'єкта. Витрати як наукове поняття активно аналізуються в українській економічній теорії, адже для глибшого розуміння їхньої природи необхідно враховувати різноманіття їх форм і видів.

У таблиці 1.2 наведено згруповану класифікацію витрат банку.

Також низка фахівців [2, 7 37] пропонує класифікувати витрати банку на банківські та небанківські. Витрати, котрі безпосередньо впливають із банківської діяльності, регламентованої Законом України «Про банки і банківську діяльність» [23], класифікуються як банківські. У свою чергу, небанківські доходи і витрати охоплюють ті фінансові результати, які не належать до основних функцій банку, однак сприяють реалізації його діяльності в банківській сфері. До банківських витрат можна зарахувати такі види: процентні, комісійні, торговельні, а також інші операційні витрати, пов'язані з банківською справою. Варто підкреслити, що банківська діяльність супроводжується появою витрат, пов'язаних як із формуванням резервів, так і з

виплатою прибутку. Формування резервів є способом визнання витрат з метою об'єктивного відображення фінансових результатів банку, беручи до уваги погіршення якості активів або зростання рівня ризику його операцій. За даним критерієм класифікації такі витрати доцільно також за зараховувати до категорії інших операційних витрат банку.

Таблиця 1.2 – Класифікація витрат банку

Класифікаційний критерій	Мета класифікації	Види витрат
1	2	3
Спосіб віднесення до певних видів банківського продукту	Визначення собівартості банківського продукту	Змінні, постійні, напівзмінні, напівпостійні, змішані.
Формування фінансового результату	Розподіл за видами діяльності	Витрати операційної, фінансової та інвестиційної діяльності
Місце виникнення	Контроль за менеджерами за місцем виникнення витрат	Витрати банку в цілому, витрати філії, витрати відділення, витрати відділу
Процедури обліку	Здійснення обліку	Одноразові витрати, комплексні витрати
Витрачання активів	Для вибору оптимального варіанта	Дійсні витрати, альтернативні витрати
Рівень контрольованості	Контроль за діяльністю виконавців	Контрольовані витрати, неконтрольовані витрати
Рівень стимулювання	Контроль роботи менеджерів	Обов'язкові витрати, заохочувальні витрати

Джерело: згруповано на основі [10, 12, 34]

Щодо небанківських операційних витрат, їх прийнято поділяти на дві основні категорії: адміністративні витрати та інші небанківські операційні витрати. Останні виникають у процесі реалізації операцій, що хоч і не належать до основного банківського функціоналу, але залишаються складовою діяльності установи. До них можна віднести витрати, що пов'язані з придбанням основних засобів, нематеріальних активів чи фінансових інвестицій; на оренду; а також витрати що обумовлені наданням окремих послуг, що не мають фінансового

характеру – наприклад, аудиторські перевірки, технічна підтримка програмного забезпечення, консультації тощо.

У банківській діяльності найчастіше використовують такі категорії витрат: змінні, постійні, напівзмінні, напівпостійні та змішані. Змінні витрати змінюються пропорційно до обсягу виконаних операцій або кількості наданих послуг. До цієї групи належать, зокрема, процентні витрати, комісійні, що обчислюються як відсоток від вартості банківських продуктів, витрати торговельного характеру, а також комісійні, розмір яких змінюється залежно від обсягу операцій. Постійні витрати залишаються незмінними незалежно від змін обсягу банківських послуг чи залучених ресурсів. До них можна віднести витрати на експлуатацію приміщень, амортизацію обладнання, орендну плату, деякі види фіксованих комісійних платежів, загальногосподарські витрати, формування резервів, а також витрати, які мають фіксовану суму або залежать від інших чинників, окрім обсягів фінансових операцій. Однак варто зазначити, що постійними такі витрати залишаються лише в межах обмеженого періоду, відомого як релевантний діапазон. Змішані витрати поєднують характеристики як змінних, так і постійних витрат, і часто позначаються як напівзмінні або напівпостійні. Прикладом таких витрат може слугувати час, витрачений на обробку платіжних документів, що зменшується зі зростанням досвіду працівників – так званий ефект кривої досвіду. Значну частину таких витрат становлять елементи змішаного типу. Класичний приклад – витрати на телефонний зв'язок, де є як фіксована абонплата, так і змінна частина, пов'язана з міжміськими розмовами. Наведена класифікація витрат банку за різними критеріями сприяє ефективнішій організації управлінського обліку, адже дозволяє швидше визначити відповідні класифікаційні ознаки для розв'язання конкретних управлінських завдань. У результаті, керівники комерційних банків можуть використовувати класифікацію витрат із потрібним рівнем деталізації або узагальнення залежно від потреб управлінського процесу та цілей підвищення ефективності роботи фінансової установи.

1.2 Особливості формування та законодавче регулювання витрат банку

До основних питань правового регулювання банківської діяльності та здійснення банківських операцій Алієва В. Н. та Форостяна С. В. відносять їх класифікацію, а саме виділяють такі види: «операції банків із формування власного капіталу; операції банків із залучення коштів; кредитні операції; розрахункові операції; операції банків із готівкою; операції банків із векселями; валютні операції банків; нетипові банківські операції» [1]. Здійснення зазначених операцій спричиняє спочатку певні витрати, що у майбутньому генеруватимуть доходи банківської установи.

Залучення коштів клієнтів і в першу, і в другу чергу потребує витрачання коштів: спочатку на певні маркетингові заходи для приваблення клієнтів, а далі створення програм лояльності, щоб створити пул постійних клієнтів. Депозитні ж операції тягнуть за собою нарахування клієнтам відсотків за користування їх коштами, котрі для банку є процентними витратами. Тут процентна політика банку обумовлює обсяги та структуру процентних витрат банку. Визначення рівня процентного спреда, як різниці між рівнем доходності підпроцентних активів та рівнем вартості підпроцентних пасивів, є центральним питанням процентної політики банку. Варто пам'ятати, що відсоткові ставки за кредитами завжди вищі, ніж за депозитами. Інакше – банк збанкрутує.

Навіть коли говоримо про активні операції, наприклад, кредитування клієнтів, що є базою для отримання банком процентних доходів, то укладання та супровід кредитного договору обслуговує банківський працівник – а його зарплата є складовою адміністративних витрат. Розрахункові операції з обслуговування платіжного обороту клієнтів генерують як комісійні доходи, так і передбачають певні операційні витрати зі створення платіжних засобів, підтримки сучасного інтернет-банкінгу тощо. Операції банків із готівкою потребують послуг інкасації тощо. Таким чином, банківські операції спричиняють витрати та генерують доходи в майбутньому.

До найбільш вагомих складових операційних витрат банку зазвичай належать такі види витрат: на сплату відсотків за поточними та строковими депозитами; пов'язані з оплатою комісійних винагород іншим банківським та фінансово-кредитним установам за надані ними послуги; на обслуговування, утримання і використання будівель та обладнання; на виплату заробітної плати працівникам банку; на формування спеціальних резервів.

Банк визнає витрати на виплату заробітної плати та інші пов'язані виплати, включаючи нарахування й утримання єдиного соціального внеску, а також формує резерви на оплату відпусток згідно з вимогами чинного законодавства та власної облікової політики. Також витрати банку на обслуговування та експлуатацію будівель і обладнання, особливо, сучасні технології дистанційного обслуговування, інтернет-банкінг та кібербезпека та кіберзахист, виплату заробітної плати персоналу та соціальних виплат мають переважно постійний характер. Їх частка у загальній структурі витрат банку є суттєвою.

Витрати на формування резервів – це «витрати на покриття можливих збитків від зменшення корисності активів банку та списання безнадійних активів» [4].

У сфері банківської діяльності прийнято розрізняти три основні види резервів: обов'язкові, загальні та спеціальні.

Обов'язкові резерви – це кошти, які комерційний банк зобов'язаний накопичувати та зберігати на спеціальному резервному рахунку в центральному банку. Їх основним призначенням є забезпечення належного рівня ліквідності щодо депозитних зобов'язань та інших пасивів банку. Обов'язкові резерви є одним із класичних інструментів реалізації грошово-кредитної політики, за допомогою якого Національний банк України встановлює, яку частку від залучених депозитів та інших зобов'язань банки зобов'язані резервувати. Зазвичай ці кошти розміщуються на кореспондентському рахунку банку в НБУ. Розмір резервування може відрізнятися залежно від типу зобов'язань: наприклад, враховується валюта депозиту, термін його розміщення, а також

джерело – чи вкладниками є фізичні, чи юридичні особи. Шляхом зміни нормативів обов’язкового резервування Національний банк може впливати на обсяг ліквідних ресурсів у банківській системі, а також формувати валютну та строкову структуру банківських балансів. Це, своєю чергою, дозволяє досягати стратегічних цілей грошово-кредитної політики.

Актуальні нормативи обов’язкового резервування наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Актуальні нормативи обов’язкового резервування

Залучені кошти	Гривня	Іноземна валюта
Кошти на вимогу і кошти на поточних рахунках юридичних осіб	15	25
Кошти на вимогу і кошти на поточних рахунках фізичних осіб	25	35
Строкові кошти і вклади (депозити) фізичних осіб із мінімальним початковим строком погашення до 92 календарних днів (включно)	25	35
Строкові кошти і вклади (депозити) юридичних осіб (крім інших банків)	15	25
Строкові кошти і вклади (депозити) фізичних осіб із мінімальним початковим строком погашення, що становить 93 календарні дні та більше	0	15
Кошти вкладів (депозитів) і кошти на поточних рахунках інших банків- нерезидентів та кредити, що отримані від міжнародних (крім фінансових) та інших організацій-нерезидентів	15	25

Джерело: складено на основі [20].

Загальні резерви формуються за рахунок прибутку банку після сплати податків і призначені для покриття можливих непередбачених збитків, що можуть виникнути внаслідок впливу різноманітних невизначених ризиків. Однією з форм загального резерву виступає резервний фонд, який створюється комерційними банками за підсумками фінансового року для покриття збитків від основної діяльності.

Спеціальні резерви – це кошти, які банк формує з метою покриття ризиків, пов'язаних із сумнівною заборгованістю, неочікуваними втратами та збитками, що виникають у результаті активних операцій. Такі резерви створюються за рахунок витрат банку.

Усі вищезгадані резерви створюються банками за рахунок включення відповідних сум до складу витрат. Кожен резерв має чітко визначене призначення: він використовується виключно для покриття збитків, що виникають за конкретним видом активних операцій. Тобто, кошти з одного резерву не можуть бути спрямовані на відшкодування втрат за іншими видами активів. Саме через таку цільову спрямованість їх часто називають «відповідними резервами». Варто зазначити, що ці резерви не застосовуються для покриття загальних збитків банку від усієї його діяльності. Перерахування коштів до резервних фондів здійснюється до настання строку подання щомісячного балансу.

Отже, як обов'язкові, так і спеціальні та загальні резерви формуються з метою покриття ризиків. Обов'язкові резерви забезпечують захист від ризику невиконання комерційними банками своїх зобов'язань за депозитами та іншими пасивами. Спеціальні резерви слугують для мінімізації ризиків, пов'язаних із невиконанням клієнтами або контрагентами своїх зобов'язань перед банком за кредитами та іншими активними операціями. Загальні резерви покликані компенсувати несподівані та невизначені ризики, характерні для банківської діяльності в цілому.

Відповідно до вимог НБУ «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [28] українські банки на сьогодні зобов'язані формувати спеціальні резерви за активними операціями з метою захисту від ризиків, пов'язаних із їх здійсненням. Даним положенням встановлюються «мінімальні вимоги до банків щодо визначення розміру очікуваних втрат (збитків) за активними банківськими операціями внаслідок реалізації кредитного ризику» [28]

Банк визначає кредитний ризик за такими видами активних операцій: «кредити, надані юридичним та фізичним особам, бюджетним установам; кредити та вимоги до банків (включаючи операції зворотного репо, розміщення коштів на кореспондентських рахунках, кошти в розрахунках); фінансова дебіторська заборгованість; дебіторська заборгованість за господарською діяльністю; боргові цінні папери (далі - цінні папери); акції та інші фінансові інвестиції (далі - цінні папери); похідні фінансові активи» [28]. Щоб визначити розмір резерву, банки щомісяця, станом на перше число, проводять оцінку рівня ризику свого кредитного портфеля і вже відповідно до цього формують свої резерви.

Операційні витрати складають найбільшу частину загальної суми витрат банку, тому інформація про них має бути максимально точною та розгорнутою. Всі операції, пов'язані з витратами, банк фіксує у бухгалтерському обліку відповідно до рахунків Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [26]. Банк визнає витрати шляхом поступового розподілу вартості активів (наприклад, шляхом нарахування амортизації) між відповідними обліковими періодами, якщо ці активи приносять економічні вигоди протягом кількох звітних циклів. У випадках, коли банк не очікує отримання економічної вигоди в майбутньому або якщо така вигода більше не відповідає умовам для визнання активу, витрати визнаються негайно. Якщо витрати не можна безпосередньо пов'язати з доходами певного періоду, вони включаються до складу витрат того звітного періоду, коли фактично були понесені. Формування аналітичних рахунків за рахунками класів 6 «Доходи» та 7 «Витрати» банк здійснює самостійно, виходячи з особливостей своєї діяльності [26].

Згідно з чинним законодавством України банки зобов'язані складати фінансову звітність відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [18]. Це дозволяє користувачам фінансової звітності об'єктивно оцінювати фінансові результати діяльності банку, робити обґрунтовані прогнози щодо майбутніх показників і аналізувати ефективність використання ресурсів управлінським персоналом установи.

Питання, що стосуються розкриття інформації про різні види витрат у фінансовій звітності, регламентуються низкою МСФЗ (рисунок. 1.3).

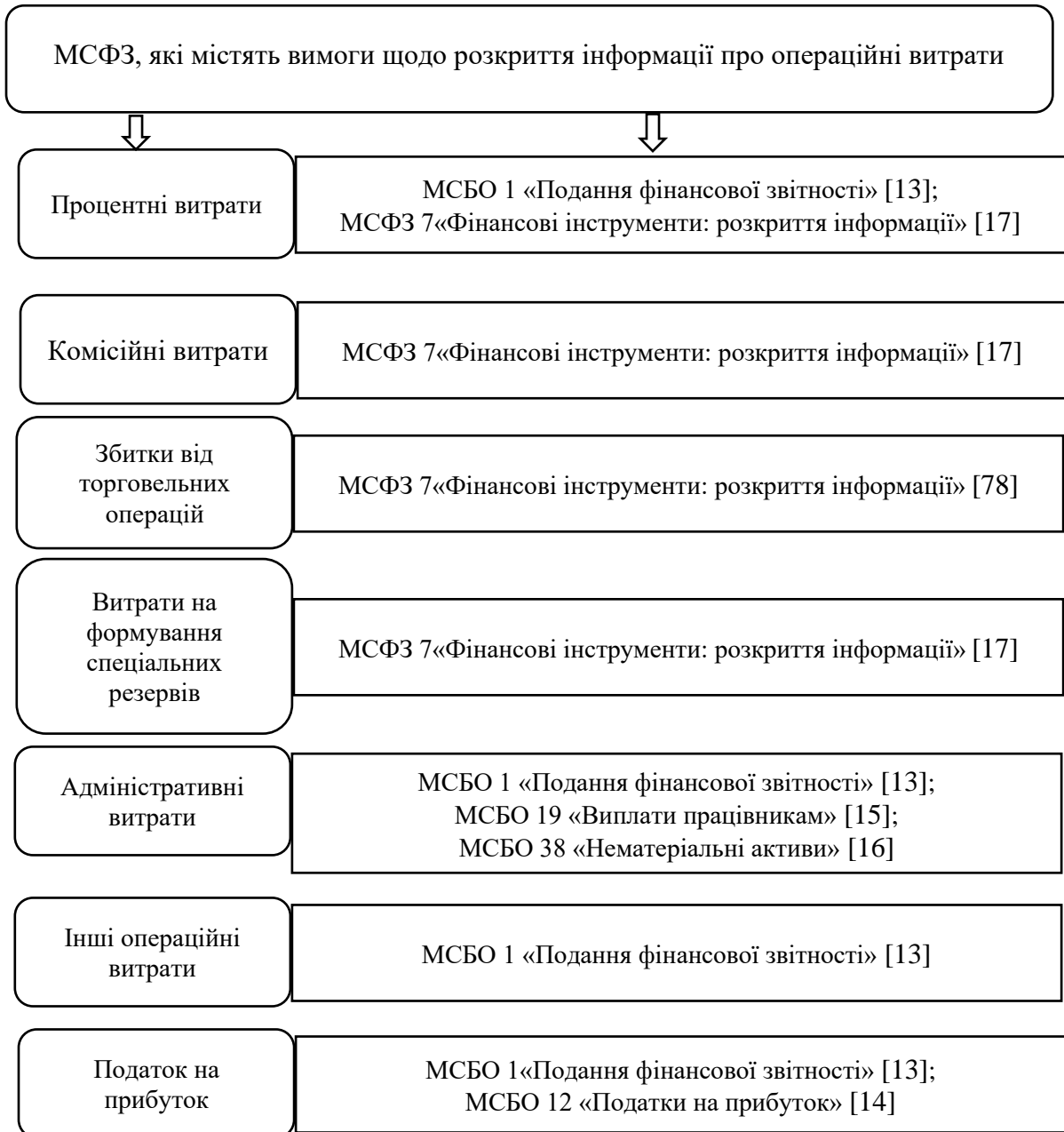

Рисунок. 1.3 – Міжнародні стандарти фінансової звітності, що містять вимоги щодо розкриття інформації про операційні витрати (складено на основі [18])

Банківське регулювання передбачає встановлення правил і контроль за діяльністю банків та здійсненням банківських операцій на території України.

Це регулювання здійснюється спеціалізованим державним органом – Національним банком України (НБУ) у межах його повноважень. НБУ визначає вимоги та накладає обмеження на діяльність банків шляхом ухвалення нормативно-правових актів, які охоплюють усі аспекти банківського регулювання [3].

Національний банк України має право застосовувати адміністративні та фінансові санкції як засіб впливу на банки у разі порушення ними вимог банківського законодавства. Це здійснюється відповідно до «Положення про застосування Національним банком України заходів впливу» [29], «Положення про порядок накладення адміністративних штрафів» [30], а також згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення [6].

Серед інструментів впливу, які може використовувати НБУ, передбачено:

- письмове застереження, яке зобов'язує банк вжити заходів для усунення порушень, оптимізації витрат, зменшення необґрунтовано високих відсоткових ставок за залученими ресурсами чи ліквідації неефективних інвестицій;

- скликання загальних зборів власників, наглядової ради чи правління банку з метою прийняття програми фінансового оздоровлення або плану реорганізації;

- укладання письмової угоди, яка зобов'язує банк або визначену особу вжити дій для виправлення ситуації чи поліпшення фінансового стану.

- надання обов'язкових розпоряджень, зокрема: зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу; встановлення жорсткіших економічних нормативів; підвищення резервів для покриття ймовірних збитків; обмеження або припинення операцій із підвищеним ризиком; заборона на видачу бланкових кредитів; накладення штрафів на керівництво або сам банк; тимчасова заборона особі з істотною участю користуватись правом голосу; відсторонення працівників банку від посади до усунення порушень; реорганізація установи; запровадження тимчасової адміністрації;

– відкликання банківської ліцензії та ініціювання ліквідаційної процедури.

Щодо індикативного регулювання, то НБУ встановлює обов'язкові пруденційні (економічні) нормативи, у тому числі нормативи резервування, на підставі «Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні» [31] та «Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [25].

Що стосується резервування під активні операції, то порядок формування резервів на покриття ризиків за кредитами визначений «Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», яке поширюється на всі активні банківські операції [28].

Отже, формування витрат банку ґрунтується на поєднанні теоретичних підходів до класифікації витрат та практичних механізмів їх організації, що забезпечує ефективне управління фінансовими ресурсами та стабільність банківської діяльності в умовах ринкової економіки.

2 Аналітико-практичні аспекти формування витрат банку

2.1 Аналіз сучасного процесу формування витрат банків України та фінансово-господарської діяльності ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 рр.

Аналіз сучасного процесу формування витрат банківської системи України є необхідним елементом дослідження її функціонування з метою оцінки масштабу здійснюваних активних операцій, основних напрямків та сфер діяльності, а також участі банків у формуванні податкових надходжень Державного бюджету. Оскільки, витрати банку відіграють ключову роль у формуванні фінансового результату – прибутку, то вплив їх на діяльність банківської системи не варто не до оцінювати.

На рисунку 2.1 та в таблиці 2.1 наведена динаміка доходів, витрат та фінансового результату – чистого прибутку – банківської системи України впродовж 2022-2024 років.

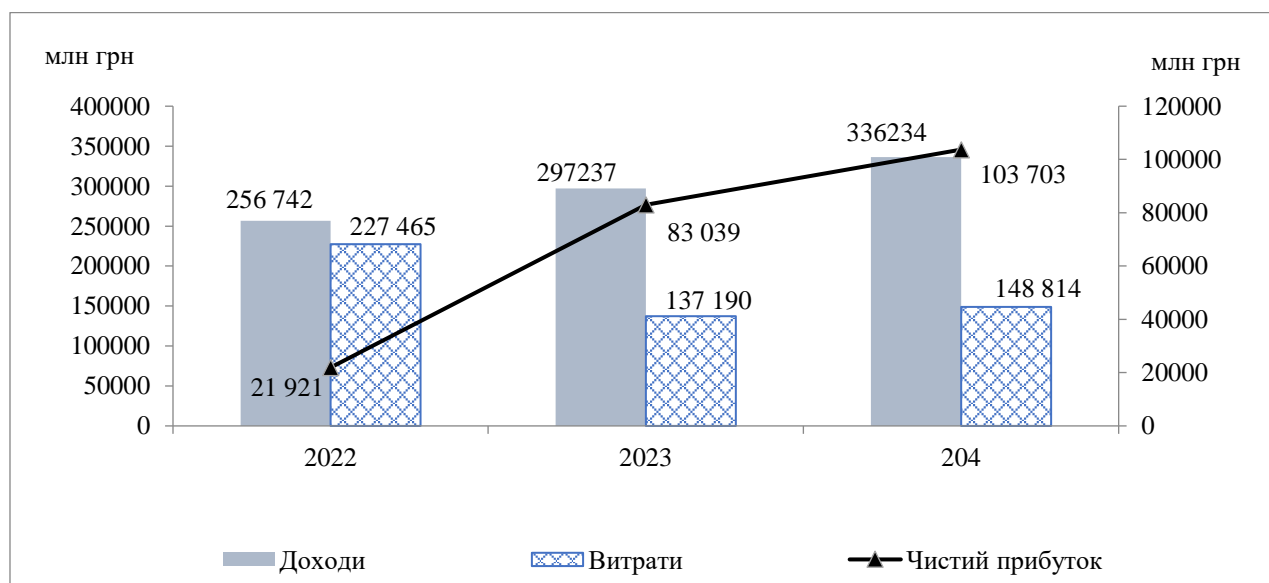

Рисунок 2.1 – Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку банківської системи України у 2022-2024 роках

Отже, протягом дослідженого періоду, що весь пройшов в умовах дії воєнного стану, тобто у надскладних геополітичних та економічних умовах, банківська система встояла і нарощує чистий прибуток.

Таблиця 2.1 – Динаміка витрат банківської системи України у 2022-2024 роках

Показники	Роки, млн грн			Приріст, %		
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022
Всього витрат	227465	137190	148814	-39,7	8,5	-34,6
Всього доходів	256742	297237	336234	15,8	13,1	31,0
Прибуток/(збиток) до оподаткування	29277	160047	187420	446,7	17,1	540,2
Витрати на податок на прибуток, млн грн	7356	77009	83718	946,9	8,7	1038,1
Чистий прибуток	21921	83039	103703	278,8	24,9	373,1

Джерело: складено на основі [19]

Це відбулось завдяки тому, що доходи системи демонструють тенденцію зростання, а витрати, навпаки, схильні до скорочення. Хоча витрати і зросли дещо у 2024 році, однак темпи зростання доходів перевищили в тому році темпи зростання витрат: 13,1% по доходах проти 8,5% по витратах. В цілому ж за період доходи банківської системи зросли на 31%, а от витрати скоротились на 34,6%.

Відмітимо також суттєве зростання сплаченого податку на прибуток банківської системи, особливу у 2023 році, приріст у якому році склав 946,9%, тоді вже як у 2024 році приріст склав лише 8,7%. В цілому ж за період приріст склав 1038,1%, тобто сума податку на прибуток зросла більш як у 10 разів. Такий стрибок обумовлений і зростанням самого об'єкта оподаткування – прибутку банківської системи – і змінами податкового законодавства, а саме коригування ставки податку на прибуток у статті 136.1-1 «базова (основна) ставка податку становить 25 відсотків для цілей оподаткування прибутку фінансової установи (крім страховика)» [22].

Відповідно до Перехідних положень ПКУ для 2023 та 2024 років діє норма: «установити, що ... базова (основна) ставка податку на прибуток

підприємств для цілей оподаткування прибутку банків... становить 50 відсотків» [24].

Як ми вже з'ясували у попередньому розділі кваліфікаційної роботи до витрат банку належать грошові витрати, які зумовлюють зниження економічної вигоди в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності та операцій, спрямованих на підтримку функціонування банку (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка складових витрат банківської системи України у 2022-2024 роках

Показники	Роки, млн грн			Приріст, %		
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023	2024/ 2022
1	2	3	4	5	6	7
Процентні витрати	65358	103043	117265	57,7	13,8	79,4
витрати від операцій з юридичними особами	46688	70642	75971	51,3	7,5	62,7
витрати від операцій з фізичними особами	17714	31530	40377	78,0	28,1	127,9
інші процентні витрати	956	872	917	-8,8	5,1	-4,1
Комісійні витрати	35449	46457	53803	31,1	15,8	51,8
Відрахування до резервів:	121204	17657	9600	-85,4	-45,6	-92,1
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення кредитів та коштів в інших банках	1247	111	-182	-91,1	-263,8	-114,6
чисте (збільшення) зменшення резервів під заборгованість за наданими кредитами клієнтам	107383	3498	-1998	-96,7	-157,1	-101,9
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення за дебіторською заборгованістю банку	1248	419	280	-66,5	-33,1	-77,6
чисте (збільшення) зменшення резервів під банківські резерви на покриття ризиків і втрат	3869	-398	1774	-110,3	-546,0	-54,2
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів	7456	14027	9726	88,1	-30,7	30,4
Адміністративні та інші операційні витрати	106260	119533	139214	12,5	16,5	31,0

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7
заробітна плата персоналу	38107	42006	49998	10,2	19,0	31,2
нарахування на фонд заробітної плати	7696	8038	9765	4,4	21,5	26,9
інші витрати на персонал	3864	3240	4268	-16,1	31,7	10,5
витрати на утримання основних засобів	16651	20653	25575	24,0	23,8	53,6
експлуатаційні та господарські витрати	4199	4516	5100	7,5	12,9	21,4
витрати на рекламу і маркетинг	556	956	1809	72,0	89,2	225,5
витрати на оренду	753	856	1045	13,8	22,1	38,9
інші адміністративні та операційні витрати	34435	39269	41654	14,0	6,1	21,0
Всього витрат	227465	137190	148814	-39,7	8,5	-34,6

Джерело: складено на основі [19]

Як бачимо з даних таблиці 2.2 як процентні так і комісійні витрати банківської системи демонстрували динаміку зростання, в цілому з період процентні витрати зросли на 51 907 млн грн або ж на 79,4%, а комісійні зросли на 18 353 млн грн або ж на 51,8%.

Адміністративні та інші операційні витрати, що здійснюються банками з метою поточного обслуговування та забезпечення свого функціонування зросли в цілому за період на 32 953 млн грн або ж на 31%. У той же час скорочення відрахувань до резервів склало 111 605 млн грн або ж 92,1%.

Далі розглянемо структуру витрат банківської системи впродовж 2022-2024 років (рисунок 2.2).

Найбільшу частку у витратах банківської системи, як показано на рисунку 2.2, становили відрахування до резервів у 2022 році, що спричинено зростанням ризиків під впливом умов воєнного стану, а вже у 2023-2024 на перше місце виходять адміністративні та інші операційні витрати, які лише трохи менші суми процентних та комісійних, тобто витрат суто банківської діяльності.

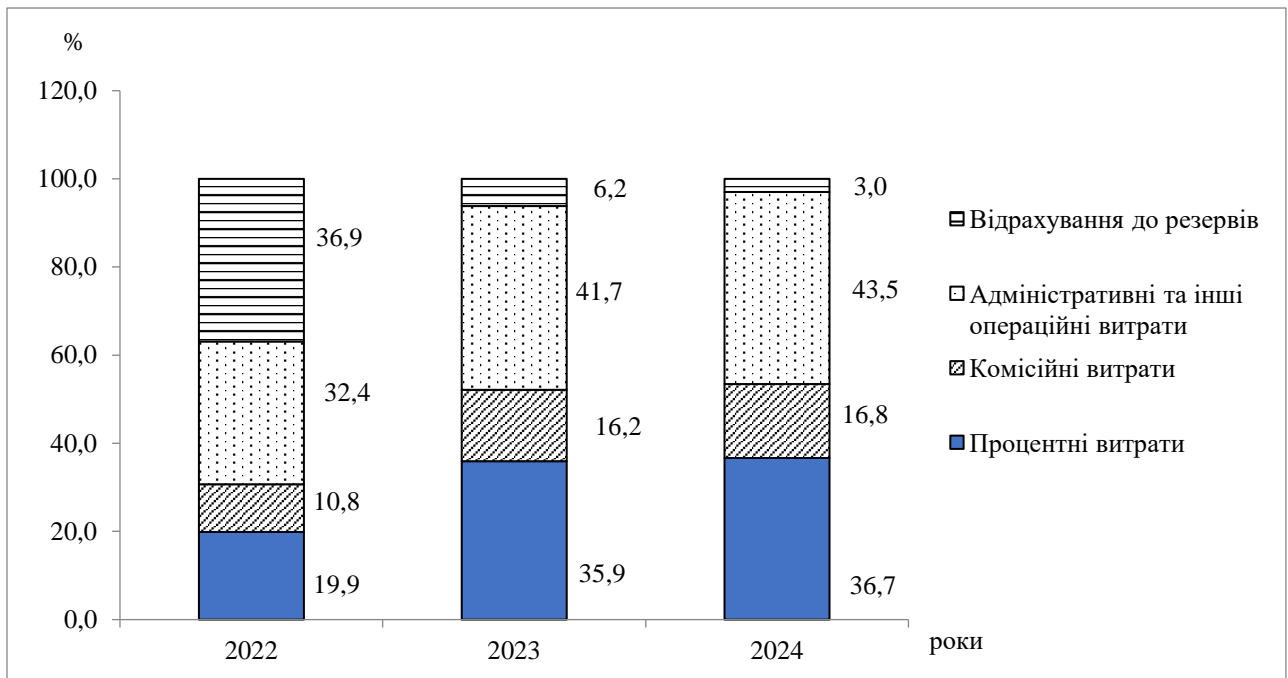

Рисунок 2.2 – Динаміка структури витрат банківської системи України у 2022-2024 роках [19]

Отже, кількісні показники свідчать, що варто виокремити особливу важливість аналізу двох категорій витрат: по-перше, витрат, спрямованих на забезпечення операційної діяльності банку, зокрема адміністративно-господарських; по-друге, витрат, що виникають у зв'язку зі зростанням ризиків у банківській сфері, таких як формування обов'язкових та інших страхових резервів. Відповідно саме тут є резерви для їх перегляду і оптимізації в цілому по системі.

Далі розглянемо формування та оптимізацію витрат на прикладі конкретного банку.

Публічне акціонерне товариство акціонерний банк «Південний» (ПАТ АБ «Південний») уже три десятиліття є одним із провідних гравців фінансового ринку України, стабільно виступаючи надійним партнером для корпоративного, середнього бізнесу та приватних осіб. Банк входить до групи найбільших банків із приватним капіталом та за обсягом активів банк посідає у ній третє місце. Національний банк України шостий рік поспіль включає ПАТ АБ «Південний» до переліку системно важливих банків країни.

Основною спеціалізацією банку є обслуговування великого і середнього корпоративного сегменту, з акцентом на кредитні продукти, підтримку зовнішньоекономічної діяльності та інноваційні рішення для управління фінансами компаній і їх власників. У 2024 році ПАТ АБ «Південний» потрапив до п'ятірки банків із найвигіднішими умовами кредитування за рейтингами Delo.ua та журналу «Топ-100. Рейтинги найбільших» [21]. На сьогодні банк має 47 відділень у 18 областях України, забезпечуючи широкий регіональний доступ до своїх послуг. Головний офіс ПАТ АБ «Південний» знаходиться у місті Одеса.

Поточні актуальні рейтинги ПАТ АБ «Південний» за на станом I квартал 2025 року представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Актуальні рейтинги ПАТ АБ «Південний»

№ з.п.	Вид	Значення
Міжнародне рейтингове агентство «Moody's Investors Service»: прогноз – стабільний		
1	Довгостроковий рейтинг банківських депозитів в іноземній валюті	Сaa3
2	Довгостроковий рейтинг банківських депозитів в національній валюті	Сaa3
3	Довгостроковий рейтинг банківських депозитів за національною шкалою	Сaa2.ua
4	Базова оцінка кредитоспроможності	Са
5	Довгострокова оцінка ризику контрагента	Сaa3(cr)
6	Довгостроковий рейтинг ризику контрагента за національною шкалою	Сaa2.ua
Рейтингове агентство «Кредит-Рейтинг»		
7	Довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою	UaAA
8	Прогноз кредитного рейтингу:	Стабільний
9	Рейтинг надійності банківських вкладів (депозитів)	4+(висока надійність)
Національне рейтингове агентство «Рюрік»: прогноз рейтингу – в розвитку		
10	Довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою	UaAAA
11	Категорія кредитного рейтингу:	інвестиційна
12	Рейтинг надійності банківських вкладів (депозитів)	r5

Джерело: складено на основі [21]

Далі проаналізуємо результати діяльності ПАТ АБ «Південний», у таблиці 2.4 подано основні показники діяльності банку у 2022-2024 роках.

Таблиця 2.4 – Динаміка ключових показників діяльності ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Чисті активи, млн грн	45828	54153	65730	+8324	+11577	+18,2	+21,4
Резерви, млн грн	3827	4094	3448	+268	-646	+7,0	-15,8
Питома вага резервів, %	8,35	7,56	5,25	-0,79	-2,31	-9,45	-30,62
Власний капітал, млн грн	4190	5310	7373	+1120	+2063	+26,7	+38,9
Зобов'язання, млн грн	41639	48843	58356	+7204	+9513	+17,3	+19,5
Кредити надані, млн грн	15653	16199	22695	+546	+6497	+3,5	+40,1
Кошти клієнтів, млн грн	35824	42674	51711	+6849	+9037	+19,1	+21,2
Чистий прибуток, млн грн	390	924	2010	+535	+1085	+137,2	+117,4
ROE, %	9,3	17,4	27,3	+8,1	+9,8	+87,2	+56,5
ROA, %	0,9	1,7	3,1	+0,9	+1,4	+100,8	+79,1
Мультиплікатор капіталу	10,9	10,2	8,9	-0,7	-1,3	-6,8	-12,6
Чистий процентний спред, %	5,3	6,6	5,9	+1,3	-0,7	+24,3	-10,5

Джерело: розраховано на основі [19]

Досліджений період діяльності банку весь проходив в умовах дії воєнного стану, а до нього на функціонування банку впливали карантинні обмеження через пандемію, отже банку доводилось постійно адаптуватись до обставин «force major».

Показники у таблиці 2.4 свідчать, що ПАТ АБ «Південний» успішно впорався із викликом, адже нарощує обсяги активів, власного капіталу, залучених коштів та отримує позитивний фінансовий результат – прибуток, що зріс майже у чотири рази за період. Зростанням чистого прибутку обумовлено і зростання якісних показників роботи банку, таких як рентабельність активів та власного капіталу. Мультиплікатор капіталу, навпаки, дещо скоротився, на 2 пункти за

період. А от чистий процентний зберігається на рівні 5,3-6,6%, що свідчить про стабільність процентної політики банку.

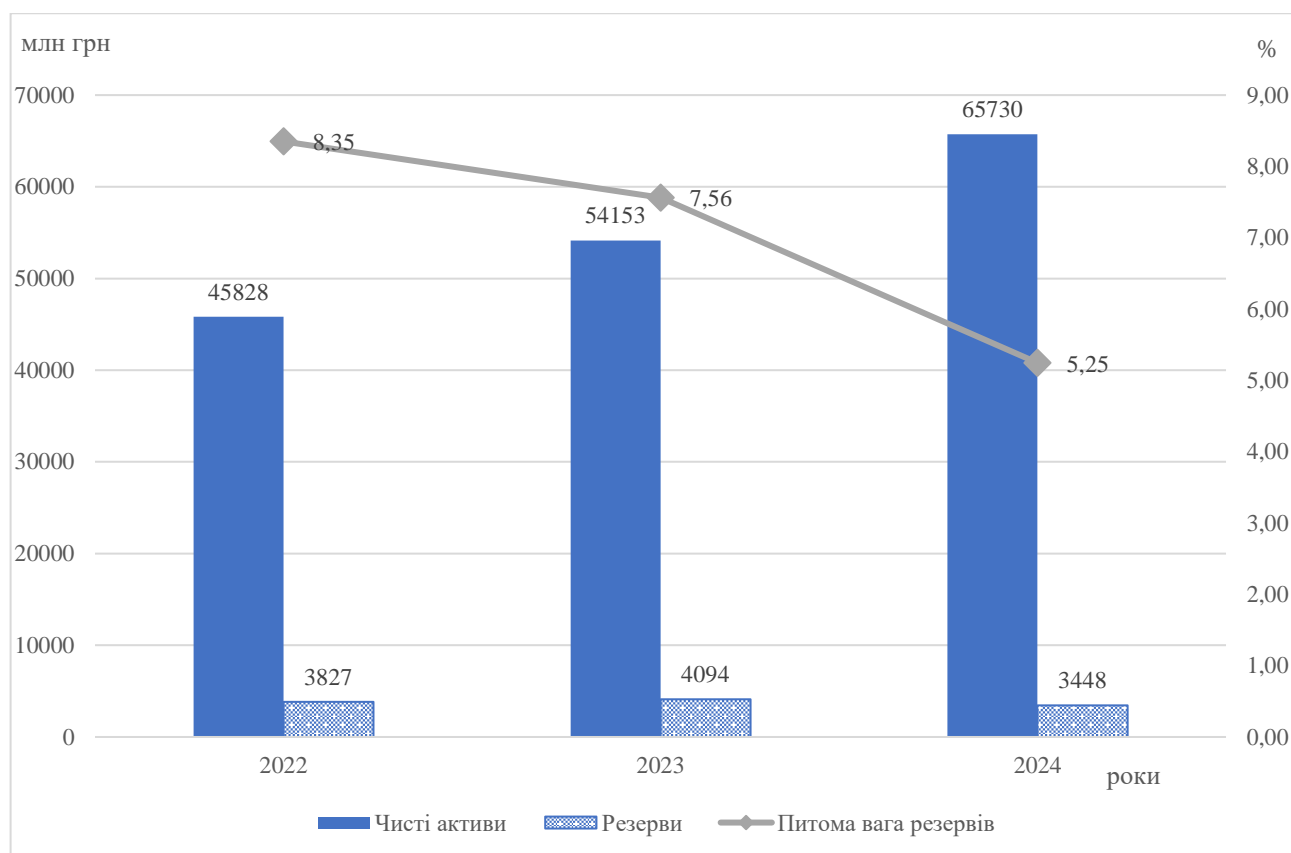

Рисунок 2.3 – Динаміка чистих активів та резервів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Відмітимо також, що на фоні стабільного зростання чистих активів банку: на 18,2% та 21,4% відповідно по роках, резерви під активні операції зросли на 7,0% у 2023 році, проте у 2024 – скоротились на 15,8%. В той час як питома вага резервів скорочувалась протягом періоду, що свідчить про зменшення ступеня ризикованості активних операцій банку.

Для детального аналізу функціонування ПАТ АБ «Південний» сформуємо аналітичні таблиці на базі даних наглядової статистики НБУ [19] та річної фінансової звітності банку (Додатки А, Б, В), і в цих таблицях проаналізуємо динаміку та зміни структури активів, зобов'язань та власного капіталу банку (таблиці 2.5 – 2.10).

Таблиця 2.5 – Склад та структура активів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Активи	Роки					
	2022		2023		2024	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	2 785	6,08	7 337	13,55	7 097	10,80
у т.ч. готівкові кошти	1 683	3,67	1 409	2,60	2 670	4,06
у т.ч. банківські метали	13	0,03	3	0,01	10	0,01
у т.ч. кошти в НБУ	1 090	2,38	5 924	10,94	4 418	6,72
Фінансові активи, що обліковуються через прибуток або збиток	175	0,38	550	1,02	1 248	1,90
у т.ч. що рефінансуються НБУ	2	0,01	550	1,02	1 247	1,90
Кошти в інших банках	7 219	15,75	12 276	22,67	11 915	18,13
Кредити та заборгованість клієнтів	15 653	34,16	16 199	29,91	22 695	34,53
Кредити та заборгованість юридичних осіб	15 581	34,00	16 153	29,83	22 666	34,48
Кредити та заборгованість фізичних осіб	72	0,16	46	0,08	29	0,04
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю	1 783	3,89	9 947	18,37	8 404	12,79
у т.ч. що рефінансуються НБУ	1 783	3,89	9 194	16,98	7 567	11,51
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	17 122	37,36	6 057	11,19	12 705	19,33
у т.ч. що рефінансуються НБУ	17 122	37,36	6 057	11,19	12 705	19,33
Інвестиційна нерухомість	0	0	37	0,07	2	0,01
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	0,1	0,01	2	0,01	2	0,01
Відстрочений податковий актив	11	0,02	5	0,01	4	0,01
Основні засоби та нематеріальні активи	843	1,84	745	1,38	933	1,42
Інші фінансові активи	15	0,03	78	0,14	0,7	0,01
Інші активи	223	0,49	921	1,70	724	1,10
Чисті активи, усього	45 828	100	54 153	100	65 730	100

Джерело: розраховано на основі [19]

З наведеного в таблиці 2.5 бачимо, що активи банку за досліджений період постійно зростали і значно зросли в цілому за період: на 19 901 млн грн або на 43,4%. Динаміка активів банку наведена на рисунку 2.4.

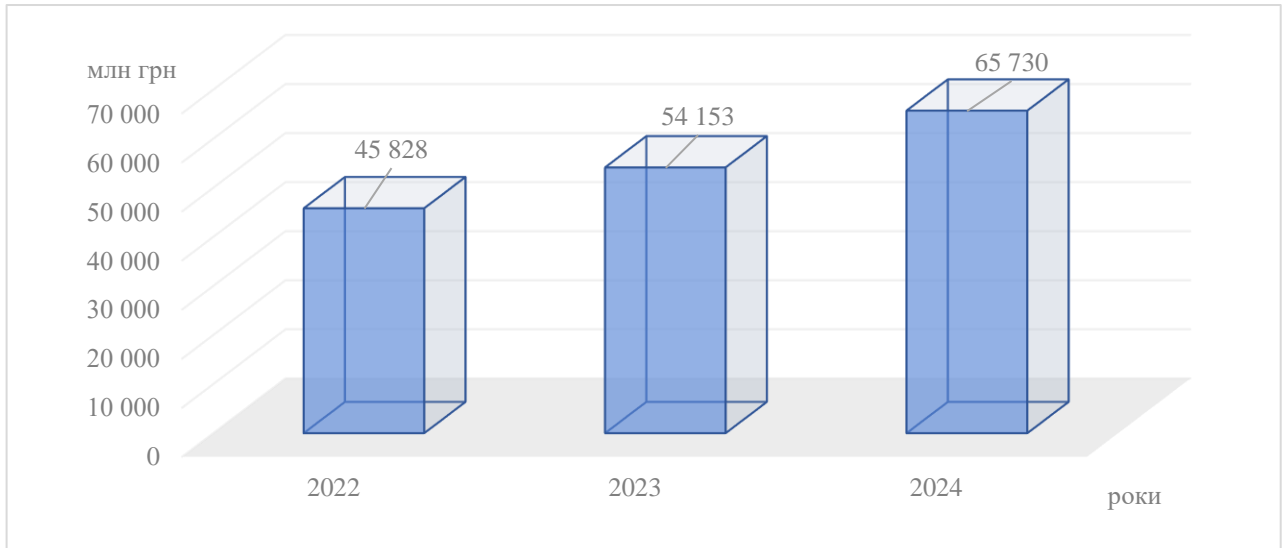

Рисунок 2.4 – Динаміка активів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

У структурі активів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках найбільшу питому вагу мають кошти інвестовані у різні групи цінних паперів. Сукупно цінні папери в портфелі банку становили: у 2022 р. – 41,63%, у 2023 р. – 30,57%, у 2024 р. – 34,01%, відмітимо скорочення частки зазначених вкладень. В порівнянні із ним кредитний портфель банку становив: у 2022 р. – 34,16%, у 2023 р. – 29,91%, у 2024 р. – 34,53%.

Далі за обсягом питомої ваги йдуть кошти в інших банках: у 2022 р. – 15,75%, у 2023 р. – 22,67%, у 2024 р. – 18,13%, тобто ПАТ АБ «Південний» є активним учасником ринку міжбанківського кредитування. Слід відмітити зростання питомої ваги грошових коштів та їх еквівалентів на кінець досліджуваного періоду, що обумовлено стрімким зростанням коштів банку в НБУ, частка яких у 2023 році зросла з 2,38% до 10,94%, проте у 2024 році скоротилась до 6,72%.

Динаміка змін складових та структури активів ПАТ АБ «Південний» наведена в таблиці 2.6.

Хоча головним трендом зміни чистих активів банку було зростання практично усі складові активів демонстрували різну динаміку. Постійно зростали лише фінансові активи, що обліковуються через прибуток або збиток: на 214,3% та на 126,9%; кредити та заборгованість клієнтів: на 3,5% та на 40,1% (

в той же час зростали кредити юридичних осіб, а от кредитування фізичних – скорочувалось: на 36,1% та на 37%) відповідно по роках.

Таблиця 2.6 – Динаміка змін складових та структури активів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Активи	Абсолютне відхилення, млн грн		Відносне відхилення, %		Зміна питомої ваги, %	
	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023
Грошові кошти та їх еквіваленти	+4 552	-240	+163,4	-3,3	+7,47	-2,75
у т.ч. готівкові кошти	-274	+1 261	-16,3	+89,5	-1,07	+1,46
у т.ч. банківські метали	-10	+7	-76,9	+233,3	-0,02	0
у т.ч. кошти в НБУ	+4 834	-1 506	+443,5	-25,4	+8,56	-4,22
Фінансові активи, що обліковуються через прибуток або збиток	+375	+698	+214,3	+126,9	+0,64	+0,88
у т.ч. що рефінансуються НБУ	+548	+697	+27400	+126,7	+1,01	+0,88
Кошти в інших банках	+5 057	-361	+70,1	-2,9	+6,92	-4,54
Кредити та заборгованість клієнтів	+546	+6 496	+3,5	+40,1	-4,25	+4,62
Кредити та заборгованість юридичних осіб	+572	+6 513	+3,7	+40,3	-4,17	+4,65
Кредити та заборгованість фізичних осіб	-26	-17	-36,1	-37,0	-0,08	-0,04
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю	+8 164	-1 543	+457,9	-15,5	+14,48	-5,58
у т.ч. що рефінансуються НБУ	+7 411	-1 627	+415,6	-17,7	+13,09	-5,47
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	-11 065	+6 648	-64,6	+109,8	-26,17	+8,14
у т.ч. що рефінансуються НБУ	-11 065	+6 648	-64,6	+109,8	-26,17	+8,14
Інвестиційна нерухомість	+37	-35	+100	-94,6	+0,07	-0,06
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	+2	0	+1900	0	0	0
Відстрочений податковий актив	-6	-1	-54,5	-20,0	-0,01	0
Основні засоби та нематеріальні активи	-98	+188	-11,6	+25,2	-0,46	+0,04
Інші фінансові активи	+63	-77	+420,0	-99,1	+0,11	-0,13
Інші активи	+698	-197	+313,0	-21,4	+1,21	-0,6
Чисті активи, усього	+8 325	+11 577	+18,2	+21,4	0	0

Джерело: розраховано на основі [19]

Однією з двох груп активів, що стабільно скорочувалась, були вже згадані кредити фізичних осіб. Другою групою був відстрочений податковий актив: на 54,5% та на 20%. Решта груп активів то зростали, то скорочувались, і навпаки.

Далі проаналізуємо динаміку зобов'язань ПАТ АБ «Південний», що є позиченими та залученими зовнішніми джерелами формування ресурсів банку (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Склад та структура зобов'язань ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Активи	Роки					
	2022		2023		2024	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Кошти отримані від НБУ	1 000	2,18	0	0	0	0
Кошти банків	999	2,18	2 005	3,70	2 026	3,08
Кошти клієнтів	35 824	78,17	42 674	78,80	51 711	78,67
у т.ч. кошти юридичних осіб	24 413	53,27	27 473	50,73	34 902	53,10
у т.ч. кошти на вимогу	18 671	40,74	25 082	46,32	32 309	49,15
у т.ч. кошти фізичних осіб	11 408	24,89	15 201	28,07	16 808	25,57
у т.ч. кошти на вимогу	8 035	17,53	8 079	14,92	8 896	13,53
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	6	0,01	101	0,19	199	0,30
Інші залучені кошти	2 056	4,49	2 208	4,08	2 447	3,72
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	14	0,03	757	1,40	735	1,12
Відстрочені податкові зобов'язання	43	0,09	123	0,23	140	0,21
Резерви за зобов'язаннями	19	0,04	27	0,05	33	0,05
Інші фінансові зобов'язання	1 178	2,57	373	0,69	388	0,59
Інші зобов'язання	345	0,75	416	0,77	551	0,84
Субординований борг	154	0,34	160	0,30	126	0,19
Усього зобов'язань	41 639	90,86	48 843	90,20	58 356	88,78
Усього пасивів	45 828	100	54 153	100	65 730	100

Джерело: розраховано на основі [19]

Зобов'язання демонструють той самий тренд, що й активи: зобов'язання зросли в цілому за період на 16 718 млн грн або +40,1%. Динаміка зобов'язань наведена на рисунку 2.5.

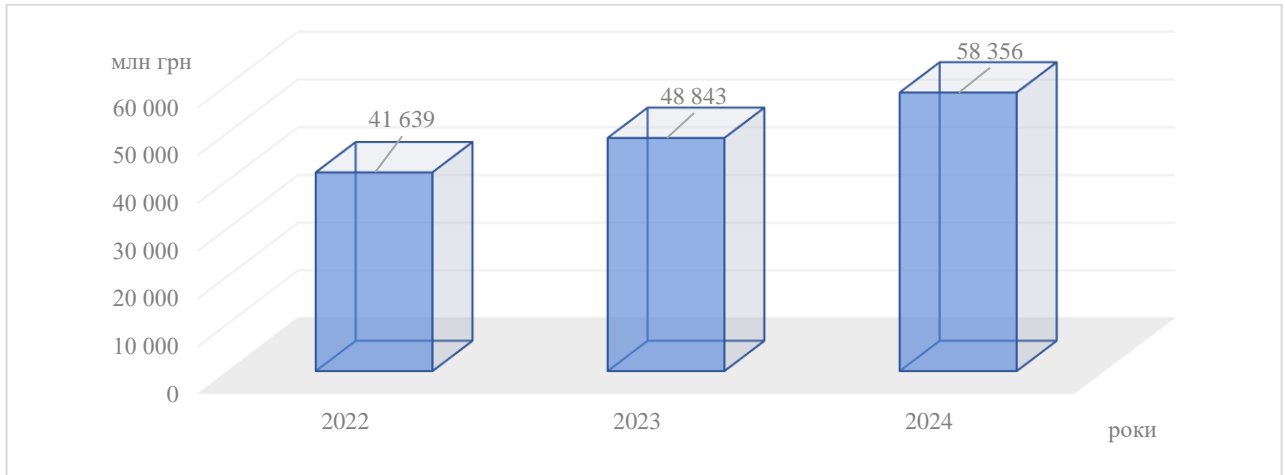

Рисунок 2.5 – Динаміка зобов'язань ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Загалом питома вага зобов'язань банку (таблиця 2.7) становить 88-91% в усіх пасивах, та слід відмітити, що вона скоротилась в цілому за період: з 90,86% у 2022 р. до 90,20% у 2023 р. та до 88,78% у 2024 р.

Найбільшу частку в зобов'язаннях ПАТ АБ «Південний» становлять кошти клієнтів, слід відмітити, що переважають кошти юридичних осіб і вони становлять 2/3 коштів усіх клієнтів, тоді як решті 1/3 припадає на кошти фізичних осіб. Лише у 2023 році спостерігалось незначне зростання частки коштів фізичних осіб, однак вже у 2024 році співвідношення відновилося. Відмітимо, що кошти на вимогу становлять більшість у залучених від юридичних осіб ресурсах, тоді як близько половини коштів фізичних осіб – є строковими.

У відповідності із головним трендом сукупної суми зобов'язань банку практично усі їх складові зростали (таблиця 2.8). Скоротились лише кошти отримані від НБУ, котрі були на балансі лише в 2022 році, а вже протягом 2023-2024 були відсутні. Відмітимо стабільну динаміку зростання коштів клієнтів: на 19,1% та на 21,2%, причому якщо у 2023 році більш активно зростали кошти фізичних осіб (+33,2%), то у 2024 році – кошти юридичних осіб (+27,0%).

Таблиця 2.8 – Динаміка змін складових та структури зобов'язань ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Зобов'язання	Абсолютне відхилення, млн грн		Відносне відхилення, %		Зміна в структурі, %	
	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023
Кошти отримані від НБУ	-1 000	0	-100,0	0	-2,18	0
Кошти банків	+1 006	+21	+100,7	+1,0	+1,52	-0,62
Кошти клієнтів	+6 850	+9 037	+19,1	+21,2	+0,63	-0,13
у т.ч. кошти юридичних осіб	+3 060	+7 429	+12,5	+27,0	-2,54	+2,37
у т.ч. кошти на вимогу	+6 411	+7 227	+34,3	+28,8	+5,58	+2,83
у т.ч. кошти фізичних осіб	+3 793	+1 607	+33,2	+10,6	+3,18	-2,5
у т.ч. кошти на вимогу	+44	+817	+0,5	+10,1	-2,61	-1,39
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	+95	+98	+1583,3	+97,0	+0,18	+0,11
Інші залучені кошти	+152	+239	+7,4	+10,8	-0,41	-0,36
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	+743	-22	+5307,1	-2,9	+1,37	-0,28
Відстрочені податкові зобов'язання	+80	+17	+186,0	+13,8	+0,14	-0,02
Резерви за зобов'язаннями	+8	+6	+42,1	+22,2	+0,01	0
Інші фінансові зобов'язання	-805	+15	-68,3	+4,0	-1,88	-0,1
Інші зобов'язання	+71	+135	+20,6	+32,5	+0,02	+0,07
Субординований борг	+6	-34	+3,9	-21,3	-0,04	-0,11
Усього зобов'язань	+7 204	+9 513	+17,3	+19,5	-0,66	-1,42
Усього пасивів	+8 325	+11 577	+18,2	+21,4	0	0

Джерело: розраховано на основі [19]

Різноманітну динаміку демонстрували інші фінансові зобов'язання, що спочатку скоротились на 68,3%, а потім зросли на 4%; а також субординований борг, котрий спочатку зріс на 6%, а потім скоротився на 34%.

Далі розглянемо склад та структуру власного капіталу ПАТ АБ «Південний» (таблиця 2.9 та рисунок 2.6).

Таблиця 2.9 – Склад та структура власного капіталу ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Власний капітал	Роки					
	2022		2023		2024	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Статутний капітал	2 048	4,47	2 048	3,78	2 048	3,12
Емісійні різниці	336	0,73	336	0,62	336	0,51
Резервні та інші фонди банку	199	0,43	754	1,39	804	1,22
Резерви переоцінки	215	0,47	406	0,75	453	0,69
Нерозподілений прибуток	1 392	3,04	1 767	3,26	3 733	5,68
Усього власного капіталу	4 190	9,14	5 310	9,80	7 373	11,22
Усього пасивів	45 828	100	54 153	100	65 730	100

Джерело: розраховано на основі [19]

З таблиці 2.9 бачимо, що власний капітал банку в цілому за період зріс: на 3 184 млн грн або 76,0%. Також зростала і частка власного капіталу у загальних пасивах банку: з 9,14% у 2022 році до 9,80% у 2023 році та до 11,22% у 2024 році. На рисунку 2.6 наведено динаміку власного капіталу ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках.

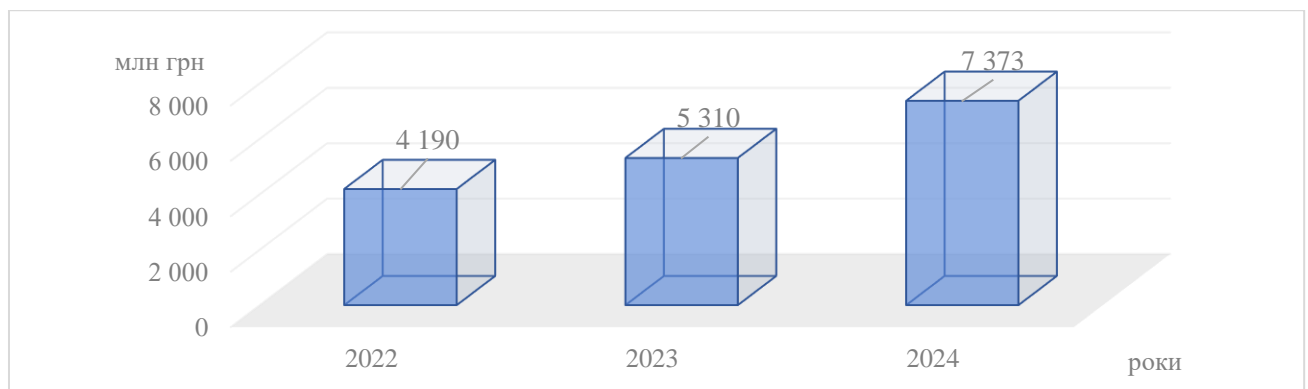

Рисунок 2.6 – Динаміка власного капіталу ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Позитивним явищем є наявність у складі власного капіталу нерозподіленого прибутку минулих років, що збільшує загальну капіталізацію ПАТ АБ «Південний» (таблиця 2.10). Відмітимо поступове його зростання: у

2023 році на 375 млн грн або на 26,9% , та у 2024 році на 1 966 млн грн або на 111,3%.

Таблиця 2.10– Динаміка змін складових та структури власного капіталу ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Власний капітал	Абсолютне відхилення, млн грн		Відносне відхилення, %		Зміна в структурі, %	
	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023
Статутний капітал	0	0	0,0	0,0	-0,69	-0,66
Емісійні різниці	0	0	0,0	0,0	-0,11	-0,11
Резервні та інші фонди банку	+555	+50	+278,9	+6,6	+0,96	-0,17
Резерви переоцінки	+191	+47	+88,8	+11,6	+0,28	-0,06
Нерозподілений прибуток	+375	+1 966	+26,9	+111,3	+0,22	+2,42
Усього власного капіталу	+1 120	+2 063	+26,7	+38,9	+0,66	+1,42
Усього пасивів	+8 325	+11 577	+18,2	+21,4	0	0

Джерело: розраховано на основі [19]

Відповідно до свого статуту ПАТ АБ «Південний» має основною метою отримання прибутку, отже проаналізуємо динаміку його фінансових результатів протягом останніх трьох років (рисунок 2.7).

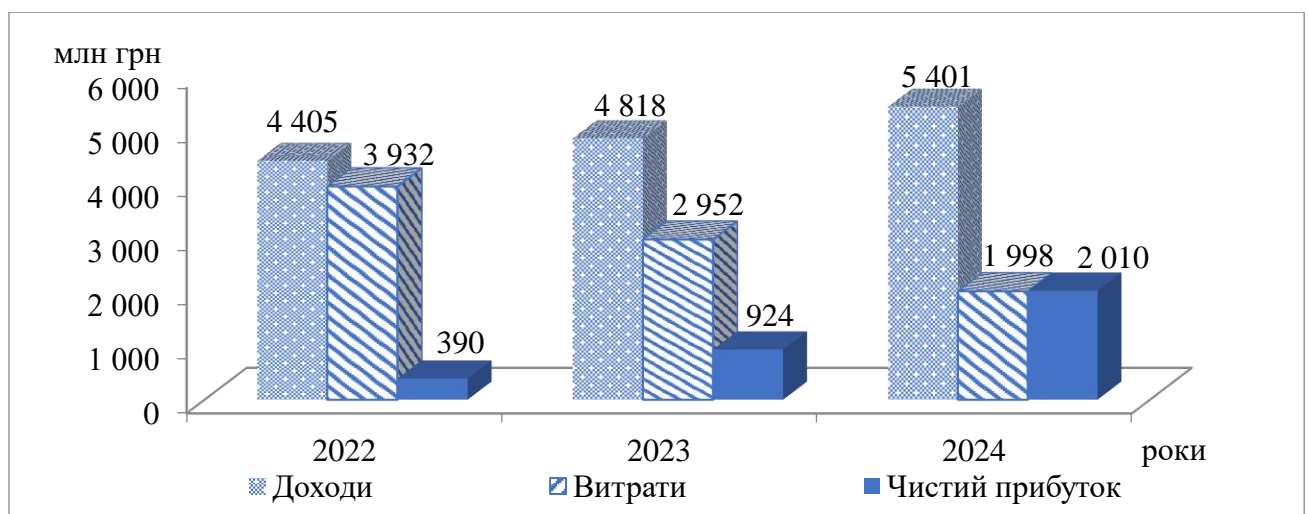

Рисунок 2.7 – Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Отже, бачимо, що доходи та витрати банку демонструвати протилежний характер своєї динаміки: доходи зростали, а витрати скорочувались, тому і відбулось настільки суттєве зростання чистого прибутку банку.

У таблиці 2.11 наведено показники дотримання банком пруденційних нормативів НБУ [19].

Таблиця 2.11 – Дотримання ПАТ АБ «Південний» пруденційних нормативів НБУ у 2022-2024 роках

Нормативи	01.01.23	01.01.24	Нормативи	01.01.25
Н1, не менше 200 млн грн	4 572	5 272	Н1, не менше 200 млн грн	6 410
			НРК, не менше 8,5%	17,78
Н2, не менше 10%	23,14	20,55	НК1, не менше 7,5%	17,78
Н3, не менше 7%	12,48	11,43	НОК1, не менше 5,625%	17,78
Н7, не більше 25%	13,60	16,58	Н7, не більше 25%	14,44
Н8, не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	80,86	66,70	Н8, не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	98,05
Н9, не більше 25%	2,32	0,15	Н9, не більше 25%	0,03
Н11, не більше 15%	0,01	0,005	Н11, не більше 15%	0,004
Н12, не більше 60%	0,05	0,04	Н12, не більше 60%	0,03
Л13-1, не більше 5%	1,2330	4,5863	Л13-1, не більше 5%	3,5514
Л13-2, не більше 5%	2,9516	1,4802	Л13-2, не більше 5%	1,1303
LCR _{вв} , не менше 100%	242,0378	286,7892	LCR _{вв} , не менше 100%	243,2485
LCR _{ів} , не менше 100%	242,0412	223,2746	LCR _{ів} , не менше 100%	197,1513
NSFR, не менше 100%	180,9285	219,4151	NSFR, не менше 100%	194,2838

Джерело: складено на основі [19]

Як бачимо з даних таблиці 2.11 ПАТ АБ «Південний» протягом усього дослідженого періоду виконує усі визначені НБУ пруденційні нормативи. Отже, кількісні та якісні показники діяльності банку, стан його активів, зобов'язань та капіталу свідчить про його нормальний фінансовий стан.

2.2 Напрями оптимізації витрат банків на основі аналізу особливостей діяльності ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 рр.

Формування фінансового результату діяльності банківської установи напряму залежить від співвідношення доходів та витрат за всіма напрямками діяльності та джерелами утворення. Завданням номер один для банку є збільшення доходів за можливої мінімізації – або ж оптимізації – обсягу витрат, от тоді і відбувається формування прибутку – як основного результату функціонування.

В таблиці 2.12 наведена динаміка доходів, витрат та фінансових результатів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках. Відмітимо позитивну динаміку зростання доходів банку в цілому за період на 996млн грн або ж на 22,6%. Витрати ж банку, натомість, демонстрували постійне скорочення: у 2023 році вони скоротилися на 980 млн грн або ж на 24,9%, у 2024 році знову скоротилися 954 млн грн або ж на 32,3%. Відповідно це дало банку змогу отримати та наростити додатній фінансовий результат – прибуток. Динаміка чистого прибутку демонструє позитивну тенденцію зростання: на 137,2% у 2023 році та на 117,4% у 2024 році.

Чистий процентний дохід банку зріс: у 2023 році на 520 млн грн або ж на 22,7%, у 2024 році на 560 млн грн або ж на 19,9%, в цілому ж за період його обсяг зріс на 1 080 млн грн або ж на 47,1%. Чистий комісійний дохід в цілому ж за період скоротився, відбулось його скорочення на 279 млн грн або ж на 22,9%; більше всього даний вид доходу «просів» у 2023 році на 371 млн грн або ж на 30,4%, але вже у 2024 році відбулось зростання на 91 млн грн або ж на 10,8%. Натомість, торговий результат банку протягом усього періоду набував додатного значення та зріс у 2023 році на 186 млн грн або ж на 37,0%, проте у 2024 році скоротився на 191 млн грн або є на 27,7%. Чітку тенденцію зростання демонстрували інші операційні доходи, що зросли на 13,4% у 2023 році та на 26,5% у 2024 році, в цілому ж період зростання становило 166 млн грн або ж +43,4%.

Таблиця 2.12 – Динаміка доходів, витрат та фінансових результатів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показник, млн грн	Роки			Абсолютне відхилення, млн грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Чистий процентний дохід	2 292	2 812	3 372	+520	+560	+22,7	+19,9
Чистий комісійний дохід	1 219	849	940	-371	+91	-30,4	+10,8
Торговий результат	503	689	498	+186	-191	+37,0	-27,7
Інші операційні доходи	382	433	548	+51	+115	+13,4	+26,5
Інші доходи	9	36	44	+27	+7	+291,4	+19,9
Всього доходів	4 405	4 818	5 401	+413	+582	+9,4	+12,1
Відрахування до резервів	2 065	153	-914	-1 912	-1 067	-92,6	-698,4
Адміністративні та інші операційні витрати	1 867	2 799	2 912	+932	+113	+49,9	+4,0
Всього витрат	3 932	2 952	1 998	-980	-954	-24,9	-32,3
Прибуток/(збиток) до оподаткування	473	1 866	3 402	+1 393	+1 536	+294,5	+82,3
Витрати на податок на прибуток	83	942	1 393	+858	+451	+1028,7	+47,9
Чистий прибуток	390	924	2 010	+535	+1 085	+137,2	+117,4

Джерело: розраховано на основі [19]

У складі ж витрат відмітимо значне скорочення відрахування до резервів у 2023 році: на 1 912 млн грн або ж на 92,6%, а у 2024 році вони взагалі набули від'ємного значення, тобто відбулось розформування частини створених раніше резервів. Адміністративні та інші операційні витрати постійно зростали протягом періоду: у 2023 році вони зросли на 932 млн грн або ж на 49,9%, у 2024 році зростання становило лише 113 млн грн або ж 4%.

Розглянемо детальніше склад та динаміку витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13 – Динаміка складових витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показники	2022		2023		2024		Зміни в структурі,%	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2023/2022	2024/2023
Процентні витрати	1 655	27,3	3 248	48,5	2 552	49,4	+21,2	+0,9
Комісійні витрати	484	8,0	495	7,4	618	12,0	-0,6	+4,6
Відрахування до резервів	2 065	34,0	153	2,3	(914)	(17,7)	-31,7	+15,4
Адміністративні та інші операційні витрати	1 867	30,8	2 799	41,8	2 912	56,3	+11	+14,5
Всього витрат	6 071	100	6 695	100	5 168	100	0	0

Джерело: розраховано на основі [19]

Процентні витрати зазвичай складають найбільшу статтю банківських витрат, проте як ми бачили для ПАТ АБ «Південний» це правило протягом 2022-2024 років не завжди спрацьовувало. У 2022-му та 2024-му роках операційні витрати займали більшу частку ніж процентні.

Розглянемо детальніше структуру процентних витрат (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 – Динаміка процентних витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показники	2022		2023		2024		Приріст,%		Зміни в структурі,%	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Процентні витрати	1 655	100	3 248	100	2 552	100	+96,3	-21,4	0	0
витрати від операцій з юридичними особами	1 414	85,4	2 801	86,2	1 929	75,6	+98,1	-31,1	+0,8	-10,6
витрати від операцій з фізичними особами	234	14,1	439	13,5	619	24,3	+87,6	+41,0	-0,6	+10,7
інші процентні витрати	7	0,4	8	0,2	3	0,1	+14,3	-62,5	-0,2	-0,1

Джерело: розраховано на основі [19]

Процентні витрати в цілому зросли на 897 млн грн або ж на 54,2%, причому у 2023 вони зросли на 96,3%, а от у 2024 навпаки скоротились на 21,4%. У структурі процентних витрат ПАТ АБ «Південний» домінують витрати за операціями з юридичними особами, оскільки залучені кошти юридичних осіб займають у пасивах вдвічі більшу частку. Проте відмічаємо низхідну динаміку частки процентних витрат за операціями юридичних осіб, в той час як частка процентних витрат за операціями фізичних осіб має висхідну динаміку.

Розглянемо динаміку комісійних витрат (таблиця 2.15).

Таблиця 2.15 – Динаміка комісійних витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показники	2022		2023		2024		Приріст,%		Зміни в структурі,%	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Комісійні витрати	484	100	495	100	618	100	+2,3	+24,8	0	0
РКО клієнтів	379	78,3	383	77,4	498	80,6	+1,1	+30,0	-0,9	+3,2
РКО інших банків	94	19,4	98	19,8	111	18,0	+4,3	+13,3	+0,4	-1,8
інші комісійні витрати	11	2,3	14	2,8	9	1,5	+27,3	-35,7	+0,6	-1,4

Джерело: розраховано на основі [19]

Комісійні витрати в цілому зросли на 134 млн грн або ж на 27,7%, причому у 2023 р. вони зросли лише на 2,3%, а от у 2024 р. приріст становив вже 24,8%. У структурі комісійних витрат ПАТ АБ «Південний» домінують витрати на розрахунково-касове обслуговування клієнтів, причому у 2023 р. вони зросли лише на 1,1%, а от у 2024 р. приріст становив вже 30,0%.

Відрахування до резервів (таблиця 2.16) в цілому скоротились на 1 151 млн грн або ж на 55,7%, причому у 2024 р. вони набули характеру розформування. У 2022 році у структурі домінують витрати на формування резервів під заборгованість за наданими кредитами клієнтам.

Таблиця 2.16 – Динаміка витрат відрахування до резервів ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показники	2022		2023		2024		Приріст,%		Зміни в структурі,%	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Відрахування до резервів	2 065	100	153	100	(914)	100	-92,6	+497,4	0	0
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення кредитів та коштів в інших банках	(2)	(0,1)	(17)	(11,1)	1	0,1	+750,0	-94,1	+11,0	-11,0
чисте (збільшення) зменшення резервів під заборгованість за наданими кредитами клієнтам	2 068	100,1	(33)	(21,6)	(927)	(101,3)	-98,4	+2709,1	-78,5	+79,7
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення за дебіторською заборгованістю банку	6	0,3	(1)	(0,7)	2	0,2	-83,3	+100,0	+0,4	-0,5
чисте (збільшення) зменшення резервів під банківські резерви на покриття ризиків і втрат	(12)	(0,6)	7	4,6	6	0,7	-41,7	-14,3	+4,0	-3,9
чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів	6	0,3	197	128,8	3	0,3	+3183,3	-98,5	+128,5	-128,5

Джерело: розраховано на основі [19]

У 2023 році домінуючу позицію займали витрати на відрахування до резервів під знецінення цінних паперів. А от у 2024 році відбулось розформування частини резервів під заборгованість за наданими кредитами клієнтам, кошти повернулись на рахунки банку і суттєво збільшили прибуток

банку у даному році. Зменшення витрат на створення резервів може вказувати як на скорочення обсягу активного кредитного портфеля, що є тривожним сигналом, так і на покращення його якості, що, навпаки, є позитивною тенденцією. В даному випадку відмічається зростання кредитного портфеля в гривневому вимірі, хоча у 2023 році відмічалось скорочення його частки, проте у 2024 році відбулось і її зростання до рівня 2022 року.

Таблиця 2.17 – Динаміка операційних витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показники	2022		2023		2024		Приріст,%		Зміни в структурі,%	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Адміністративні та інші операційні витрати	1 867	100	2 799	100	2 912	100	+49,9	+4,0	0	0
заробітна плата персоналу	758	40,6	1 057	37,8	1 105	37,9	+39,4	+4,5	-2,8	+0,2
нарахування на фонд заробітної плати	159	8,5	175	6,3	204	7,0	+10,1	+16,6	-2,3	+0,8
інші витрати на персонал	87	4,7	95	3,4	96	3,3	+9,2	+1,1	-1,3	-0,1
витрати на утримання основних засобів	313	16,8	465	16,6	528	18,1	+48,6	+13,5	-0,2	+1,5
експлуатаційні та господарські витрати	62	3,3	67	2,4	81	2,8	+8,1	+20,9	-0,9	+0,4
витрати на рекламу і маркетинг	4	0,2	6	0,2	6	0,2	+50,0	0	0	0
витрати на оренду	4	0,2	3	0,1	4	0,1	-25,0	+33,3	-0,1	0
інші адміністративні та операційні витрати	480	25,7	931	33,3	890	30,6	+94,0	-4,4	+7,6	-2,7

Джерело: розраховано на основі [19]

Операційні витрати в цілому зросли на 1 045 млн грн або ж на 56,0%, причому у 2023 р. вони зросли на 49,9%, а от у 2024 р. приріст становив лише 4,0%. У структурі операційних витрат ПАТ АБ «Південний» домінують витрати на заробітну плату персоналу, причому у 2023 р. вони зросли лише на 1,1%, а

от у 2024 р. приріст становив вже 30,0%. Друге місце посідають інші операційні витрати, а на третьому – витрати на утримання основних засобів, що логічно адже банківська діяльність все більше цифровізується.

Варто зазначити, що згідно з принципом прибутковості, банк має забезпечувати перевищення доходів над витратами, тому під час загальної оцінки динаміки витрат обов'язково аналізуються відповідні коефіцієнти (таблиця 2.18).

Таблиця 2.18 – Динаміка загальної оцінки рівня витрат ПАТ АБ «Південний» у 2022-2024 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Приріст,%	
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023	2023/ 2022	2024/ 2023
Витрати, млн грн	6 071	6 695	5 168	624	-1 527	10,3	-22,8
Темп зростання витрат, %	28,60	10,28	-22,81	-18	-33	-64,1	-321,9
Доходи, млн грн	6 544	8 561	8 571	2 018	9	30,8	0,1
Темп зростання доходів, %	17,77	30,83	0,11	13	-31	73,5	-99,6
Коефіцієнт дієздатності	0,93	0,78	0,60	-0,15	-0,18	-15,7	-22,9
Коефіцієнт режиму економії	1,61	0,33	-206,69	-1,28	-207,02	-79,3	-62102,0

Джерело: розраховано автором

Дані таблиці 2.18 свідчать, що банк дотримувався коефіцієнта дієздатності (норма не більше 1) протягом 2022-2024 років, оскільки він був значно меншим одиниці, тобто банк продемонстрував прибутковість протягом цього періоду. За три роки коефіцієнт знизився із 0,93 у 2022 році до 0,6 у 2024, що характеризується як тенденція до економії. Що стосується коефіцієнту режиму економії – повинен бути менше 1 – то за результатами аналізу бачимо коливання: від 1,61, що не відповідає нормі, тобто темп зростання витрат значно випереджав темп зростання доходів банку у 2022 році, проте вже у 2023-2024 роках банк знизив всі можливі витрати та збільшив доходи, що є досить позитивною тенденцією.

Завдання оптимізації витрат є надзвичайно важливим у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання і банку, зокрема. Окрім аналізу можливостей збільшення доходів, банки мають змогу дослідити структуру власних витрат з метою їх подальшої оптимізації. Раціоналізація витрат передбачає впровадження прозорих та ефективних інструментів фінансового управління, стратегічного планування та системи банківського контролю, що спрямовані на підвищення результативності функціонування банків з урахуванням балансу між надійністю, ліквідністю та прибутковістю. Завдяки оптимізації витрат банківська установа отримує вищі шанси досягти запланованих результатів своєї діяльності найбільш економним шляхом. Процес мінімізації та зниження витрат банків і управління ними в практичній діяльності банківських установ є не самоціллю, а одним із факторів забезпечення їх фінансової стійкості та прибуткової діяльності

У практичній діяльності банків процес скорочення та раціонального управління витратами не є самоціллю, а виступає важливим інструментом досягнення фінансової стабільності та забезпечення прибутковості банківських установ. Оптимізації обсягів витрат банку в бік їх мінімізації сприятиме гармонізація структури ресурсної бази, тобто збільшення частки розрахункових та депозитних рахунків клієнтів та зменшення частки дороговартісних інструментів фондування (міжбанківських кредитів)

В економічній літературі поняття «оптимізація» (optimization) використовується в широкому значенні, науковці пов'язують його з різноманітними економічними процесами і категоріями, наприклад, оптимальний портфель цінних паперів, оптимальна кредитна політика тощо. Тракується оптимізація (від лат. *optimus*–найкращий) як: «процес надання будь-чому найвигідніших характеристик, співвідношень» [35]; «визначення значень економічних показників, за яких досягається оптимум, тобто найкращий стан системи. Найчастіше оптимуму відповідає досягнення найкращого результату при даних витратах ресурсів або досягнення заданого результату при мінімальних ресурсних витратах» [4]; «спосіб прийняття

економічних рішень, при якому ставка робиться на ефективний розподіл ресурсів з максимізацією чи мінімізацією якого-небудь показника, наприклад, максимізація прибутку чи мінімізація витрат» [40].

Отже, оптимізацію витрат можна розглядати як процес вибору рішень, які забезпечують найефективніше формування витрат банку відповідно до визначених орієнтирів. Оптимізація витрат – це формування витрат у найвигідніший для банку спосіб із врахуванням встановлених критеріїв, які відображають його стратегічний розвиток. Серед таких критеріїв можуть бути досягнення максимального прибутку при заданому рівні витрат, досягнення запланованого прибутку при мінімальних витратах, або забезпечення найвищого прибутку при одночасному зниженні витрат. Відповідно до цих підходів можливе групування банківських операцій за рівнем прибутковості та ефективності, а також подальший розподіл витрат між операціями – як шляхом оптимізації, так і за допомогою реструктуризації активів і пасивів банку. Вибір конкретних методів вдосконалення процесу формування витрат залежить від фінансового стану банку та його перспектив зростання (рисунок 2.8).

Рисунок 2.8 – Підходи та методи щодо вдосконалення формування витрат банку (узагальнено на основі [4, 35, 40])

Отже, удосконалення процесу формування банківських витрат зазвичай базується на одному з двох підходів, відображених на схемі. Перший – це орієнтація на оптимізацію витрат, яка передбачає витрачання коштів виключно на ті потреби, що мають економічне обґрунтування та забезпечують відповідну окупність. Другий підхід – це стратегія мінімізації витрат, яка зосереджена на максимально можливому скороченні витратних статей шляхом попереднього розподілу витрат на три категорії: незаперечно необхідні, такі, що підлягають раціоналізації, та ті, що фінансуються за залишковим принципом.

У таблиці 2.19 наведено пропозиції щодо вдосконалення процесу формування витрат банків України в умовах сучасного банківництва, враховуючи як внутрішні виклики, так і зовнішнє середовище (зокрема, вплив війни, цифровізації та зміни поведінки клієнтів).

Таблиця 2.19 – Пропозиції щодо напрямів вдосконалення процесу формування витрат банків України в умовах сучасного банківництва

Напрямок	Зміст	Результат
1	2	3
1. Впровадження адаптивного бюджетування	Замість традиційного статичного планування потрібно запровадити динамічне (гнучке) бюджетування, що дозволяє оперативно реагувати на зміну умов ринку, валютних коливань, регуляторних вимог тощо.	Зниження ризиків перевитрат і кращий контроль за цільовим використанням ресурсів.
2. Цифровізація операцій та автоматизація звітності	Активне впровадження fintech-рішень, CRM-систем, RPA (роботизована автоматизація процесів) для скорочення витрат на ручну обробку даних, документообіг, бекофісні функції.	Зменшення адміністративних витрат, пришвидшення обробки операцій, мінімізація людського фактору.
3. Диференціація витрат за їх стратегічною цінністю	Розподіл витрат на три рівні: 1) стратегічно необхідні (інвестиції у безпеку, компласнс, репутацію), 2) операційні, що можуть бути оптимізовані (наприклад, утримання відділень), 3) другорядні, які можуть фінансуватися залишковим принципом.	Концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку банку.

Кінець таблиці

1	2	3
4. Централізація непрофільних функцій	Створення єдиних сервісних центрів для обслуговування ІТ, HR, бухгалтерії, закупівель тощо на рівні банківських груп або об'єднань.	Економія за рахунок масштабу, підвищення якості контролю.
5. Переорієнтація на онлайн-канали обслуговування	Максимізація інвестицій у мобільний та інтернет-банкінг для скорочення витрат на фізичну інфраструктуру.	Зменшення витрат на утримання мережі відділень та персоналу, збільшення операційної ефективності.
6. Аналіз ефективності витрат на рівні продуктів і клієнтів	Запровадження системи ABC-аналізу (activity-based costing) для точного вимірювання прибутковості окремих послуг, сегментів клієнтів і каналів збуту.	Можливість оптимізувати продуктивний портфель, відмовитися від збиткових продуктів.
7. Використання stress-testing для витрат	Проведення стрес-тестів не лише для активів, а й для витрат: які з них критичні при зменшенні доходів, які можна скорочувати без шкоди для стабільності.	Підвищення витривалості банку в кризових умовах.
8. Орієнтація на соціально відповідальні витрати	Витрати, пов'язані з підтримкою обороноздатності, енергоефективністю, екологією та соціально важливими проектами, розглядати як довгострокову інвестицію в репутацію.	Підвищення довіри клієнтів і партнерів, формування позитивного іміджу в суспільстві.

Джерело: запропоновано автором

Системний підхід до оптимізації витрат дає змогу банкам не лише скорочувати необґрунтовані витрати, а й стратегічно перерозподіляти ресурси на напрями з найбільшою доданою вартістю. Це сприяє досягненню довгострокової прибутковості та фінансової стабільності. Гнучке бюджетування та цифровізація управлінських процесів забезпечують банкам адаптивність у динамічному середовищі, дозволяють оперативно реагувати на зміни ринку й економіки, а також підвищують прозорість і контроль за витратами. Автоматизація операцій та перехід до онлайн-каналів ведуть до суттєвого зменшення операційних і адміністративних витрат, знижують залежність від фізичної інфраструктури й водночас підвищують клієнтську

зручність. Розподіл витрат за стратегічною важливістю та ефективністю дозволяє зосередитись на критично необхідних витратах, уникати витрат, які не приносять цінності, та приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі фактичної прибутковості продуктів і послуг. Створення централізованих сервісних функцій і оптимізація закупівельної політики дають змогу зменшити витрати через ефект масштабу, покращити якість послуг і зменшити ризики нераціонального використання ресурсів. Впровадження системи управління витратами на основі стратегічних критеріїв (наприклад, прибуток при заданому рівні витрат) допомагає встановити чіткі цілі та оцінювати ефективність витрат у контексті реалізації загальної банківської стратегії. Формування культури соціальної відповідальності у витратній політиці не лише підтримує імідж банку, а й сприяє зростанню довіри з боку клієнтів, інвесторів і суспільства загалом - особливо в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Загалом, удосконалення процесу формування витрат – це не просто економія, а інструмент стратегічного розвитку банку, що забезпечує стійкість, гнучкість і здатність зростати навіть у складних умовах. Успішне впровадження запропонованих напрямів підвищить конкурентоспроможність українських банків на внутрішньому та міжнародному ринках.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи було узагальнено теоретичні положення щодо сутності поняття «витрати банку», охарактеризувати складові та види витрат банку. Витрати у банківській сфері зазвичай розглядаються як ключовий елемент у процесі формування собівартості та вартості банківських продуктів і послуг. Прибуток банку обчислюється як різниця між його загальними доходами та витратами, що підкреслює важливість аналізу та вивчення структури банківських витрат, і відповідно з цього постає потреба оптимізації витрат, адже чим вони менші, тим більший прибуток банку.

Класифікація є одним із важливих наукових методів, який використовується для вивчення явищ, понять чи об'єктів шляхом їх поділу на категорії, групи або типи за спільними характеристиками та притаманними їм властивостями, з урахуванням взаємозв'язків між ними. Витрати як наукове поняття активно аналізуються в українській економічній теорії, адже для глибшого розуміння їхньої природи необхідно враховувати різноманіття їх форм і видів.

До основних питань правового регулювання банківської діяльності та здійснення банківських операцій відноситься і процес формування витрат, адже здійснення зазначених операцій спричиняє спочатку певні витрати, що у майбутньому генеруватимуть доходи банківської установи. Залучення коштів клієнтів і в першу, і в другу чергу потребує витрачання коштів: спочатку на певні маркетингові заходи для приваблення клієнтів, а далі створення програм лояльності, щоб створити пул постійних клієнтів. Питання регулювання витрат банків з боку НБУ ґрунтується на фінансовій звітності банків, в свою чергу вимоги розкриття інформації про різні види витрат у фінансовій звітності, регламентуються низкою МСФЗ. НБУ визначає вимоги та накладає обмеження на діяльність банків шляхом ухвалення нормативно-правових актів, які охоплюють усі аспекти банківського регулювання.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз сучасного процесу формування витрат банків України, які протягом дослідженого періоду перебувають під впливом чинників «force majeure» - військових дій на території нашої країни. Найбільшу частку у витратах банківської системи протягом періоду 2022-2024 рр. становили: відрахування до резервів у 2022 році, що спричинено зростанням ризиків під впливом умов воєнного стану, а вже у 2023-2024 на перше місце виходять адміністративні та інші операційні витрати, які лише трохи менші суми процентних та комісійних, тобто витрат суто банківської діяльності. Відповідно саме тут є резерви для їх перегляду і оптимізації в цілому по системі.

ПАТ АБ «Південний» уже три десятиліття є одним із провідних гравців фінансового ринку України, стабільно виступаючи надійним партнером для корпоративного, середнього бізнесу та приватних осіб. Банк входить до групи найбільших банків із приватним капіталом та за обсягом активів банк посідає у ній третє місце. НБУ шостий рік поспіль включає ПАТ АБ «Південний» до переліку системно важливих банків країни. Досліджені кількісні та якісні показники діяльності банку у 2022-2024 роках, стан його активів, зобов'язань та капіталу свідчить про його нормальний фінансовий стан. Банк демонструє тенденції зростання та прибутковості.

Доходи банку зростають, в той час як витрати – зменшуються, зростає кредитний портфель, в той час як скорочуються резерви під можливі ризики, що свідчить про покращення його якості. Однак, найбільшу частку у витратах банку у 2023-2024 роках складають адміністративні та інші операційні витрати, що є витратами обслуговування банківської діяльності. Відповідно до проведених в роботі досліджень та узагальнень запропоновано пріоритетні напрямки оптимізації та мінімізації витрат банків, сформовані пропозиції щодо напрямів вдосконалення процесу формування витрат банків України, загалом, та ПАТ АБ «Південний», зокрема. Системний підхід до оптимізації витрат дає змогу банкам не лише скорочувати необґрунтовані витрати, а й стратегічно перерозподіляти ресурси на напрями з найбільшою доданою вартістю.

Список використаних джерел

1. Алієва В. Н. Проблеми правового регулювання здійснення банківських операцій в Україні / В. Н. Алієва, С. В. Форостяна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 24. – Т. 2. – С. 114–116
2. Губай М. Регулювання аутсорсингу адміністративних витрат банків в Україні / М. Губай // Міжнародний науковий журнал Інтернаука. – 2017. – № 3 (2). – С.87-97.
3. Діденко О. М. Гармонізація інтересів держави та бізнесу при регулюванні банківської діяльності: теорія, світовий та вітчизняний досвід / О.М. Діденко. – Суми : УАБС НБУ, 2015. – 280 с.
4. Економічна енциклопедія: у трьох томах /відп. ред. С. В. Мочерний. – К.: Видавничий центр «Академія», 2014. – Т. 1. – 864 с.
5. Камінська М.Б. Особливості організації обліку доходів і витрат у банках / М.Б. Камінська // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2015. – № 2 (2). – С. 147–153.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс]: закон : [прийнято Верховною Радою 1 жов. 1996 р.] : офіц. текст : станом на 17.04.2025 // Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/CrvkMrH5> (дата звернення: 24.05.2025)
7. Корват О. В. Статистичний аналіз доходів і витрат банку / О. В. Корват, К. О. Філіпченко // Гроші, фінанси і кредит. – 2020. – № 4 (27). – С. 118-124.
8. Костюк В. А. Управління доходами і витратами банку / В. А. Костюк, В.Є.Дятленко // Інфраструктура ринку. – 2017. – № 12. – С. 150-154.
9. Криклій О. А. Аналіз витрат банків України та факторів впливу на їх формування / О. А. Криклій, Т. О. Тремба // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/trvkMmTw> (дата звернення: 21.05.2025).

10. Криклій О.А. Управління прибутком банку : монографія / О.А. Криклій, Н.Г.Маслак. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. – 136 с.
11. Макаренко Ю. П. Доходи і витрати у забезпеченні прибутковості комерційних банків України / Ю. П. Макаренко, К. С. Мороховець // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №. 10. – С. 15-19.
12. Мельник С. І. Банківська система : навчальний посібник у схемах і таблицях / С. І. Мельник, Н. В. Шевченко, І. Б. Висоцька. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. – 184 с.
13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/IrvkMHj9> (дата звернення: 24.05.2025)
14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 (МСБО 12). Податки на прибуток [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012#Text дата звернення: 24.05.2025)
15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 (МСБО 19). Виплати працівникам [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/trvk3yUZ> дата звернення: 24.05.2025)
16. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/1rvkM7jX> дата звернення: 24.05.2025)
17. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 (МСФЗ 7). Фінансові інструменти: розкриття інформації [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/irvk1hf7> дата звернення: 24.05.2025)
18. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ – Режим доступу: <https://cutt.ly/weuTgIВа> (дата звернення: 06.05.2025)
19. Наглядова статистика НБУ // Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/> (дата звернення: 17.04.2025)

20. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 09.05.2025)

21. Офіційний сайт ПАТ АБ «Південний» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.com.ua/> (дата звернення: 09.05.2025)

22. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: закон : [прийнято Верховною Радою 2 груд. 2002 р.] : офіц. текст : станом на 01.04.2025// Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/zrvk9lSg> (дата звернення: 24.05.2025)

23. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 7 груд. 2000 р.] : офіц. текст : станом на 10.01.2025 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/6rxAmSe7> (дата звернення: 17. 05.2025)

24. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування банків та інших платників податків [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 21 лист. 2023 р.] : офіц. текст : станом на 21.11.2023 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/3rvk9r6b> (дата звернення: 17. 05.2025)

25. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: постанова: [прийнято Правлінням НБУ 28 серп. 2001 р. №368] :офіц. текст : станом на 01.01.2025 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/Vrvk20YN> (дата звернення: 17.05.2025)

26. Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]: постанова: [прийнято Правлінням НБУ 11 вер. 2017 р. №89] :офіц. текст : станом на 02.12.2022, // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/ervk2GuG> (дата звернення: 17.05.2025)

27. Про затвердження НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]: наказ : [прийнято Міністерством фінансів України 07 лют. 2013 р.] : офіц. текст : станом на 06.03.2025// Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/irvk2xmF> (дата звернення: 06.05.2025)

28. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: постанова: [прийнято Правлінням НБУ 30 черв. 2016 р. №351] :офіц. текст : станом на 25.02.2025 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/vrvk2uPX> (дата звернення: 17.05.2025)

29. Про затвердження Положення про застосування НБУ заходів впливу [Електронний ресурс]: постанова: [прийнято Правлінням НБУ 17 серп. 2012 р. №346] :офіц. текст : станом на 14.05.2025 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/nrvk00by> (дата звернення: 17.05.2025)

30. Про затвердження Положення про порядок накладення адміністративних штрафів [Електронний ресурс]: постанова: [прийнято Правлінням НБУ 29 груд. 2001 р. №563] :офіц. текст : станом на 01.01.2025 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/jrvk0FJt> (дата звернення: 17.05.2025)

31. Про затвердження Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні [Електронний ресурс]: постанова: [прийнято Правлінням НБУ 11 груд. 2014 р. №806] :офіц. текст : станом на 01.04.2023 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/brvk0zi3> (дата звернення: 17.05.2025)

32. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України [Електронний ресурс]: постанова: [прийнято Правлінням НБУ 27 лют. 2018р. №17] :офіц. текст : станом на 27.02.2018 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/qrvk0wXo> (дата звернення: 17.05.2025)

33. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: закон : [прийнято Верховною Радою 20 трав. 1999 р.] : офіц. текст : станом на 19.12.2024 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <https://cutt.ly/nrxAQEGr> (дата звернення: 24.05.2025)

34. Сисоєнко І. А. Аналіз процентних та комісійних витрат банківської установи / І.А.Сисоєнко, Д.О.Карлюка // Економічний простір. – 2022. – №179. – С.116-120.

35. Словник іншомовних слів / уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – Київ: Наук. думка, 2000. – 662 с.
36. Сорока С. Сутність витрат: історичний аспект/ С. Сорока // Економічний аналіз. – 2010. – №6. – С. 152-155.
37. Beau E. Bank Funding Costs: What are They, What Determines Them and Why Do They Matter? / E. Beau, J. Hill, T. Hussain, D. Nixon // Bank of England Quarterly Bulletin. – 2014. – №4. – P.124-127.
38. Hansen D.R. Cost Management, Accounting and Control / D.R. Hansen, M.M.Mowen – Thomson South-Western, Ohio, 2006. – 504 p.
39. McLeay M. Money Creation in the Modern Economy / M. McLeay, A.Radia, R. Thomas // Bank of England Quarterly Bulletin. – 2014. – №1. – P.14-27.
40. Woelfel Ch. J. Encyclopedia of Banking & Finance / Woelfel Ch. J. – Probus Pub Co, 1994 – 1219 p.

Додатки